

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren N:o 32.

Måndagen den 8 april

kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt föredragning lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet.

Om förslag till lag, angående skydd mot yrkesfara.

(Forts.)

§§ 2—4 godkändes.

§ 5 hade följande lydelse:

Sakkunnige män till det antal, som kan finnas lämpligt, skola särskildt förordnas att gå vederbörande yrkesidkare till handa med upplysningar och råd i fråga om arbetarnes skyddande mot yrkesfara. Dem åligger jemväl att vaka öfver denna lags efterlefnad samt att pröfva de föreskrifter, hvarom i 2 § 4 mom. sägs. De män kallas yrkesinspektörer och förordnas af Konungen.

Yrkesinspektör har att i sin verksamhet städse akta på, huru i hvarje särskildt fall ändamålet med denna lag må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta olägenhet för yrkesidkaren. Närmare föreskrifter angående yrkesinspektörs verksamhet meddelas i särskild instruktion, som Konungen utfärdar.

Ej må yrkesinspektör för egen eller annans räkning drifva fabrik eller idka annat industriellt yrke, ej heller i dem hafva del eller anställning.

Helsovårds- och kommunalnämnder äfvensom provinsial-, stads- och distriktsläkare vare pligtige att lemna inspektör det biträde, som af hans tjensteåliggande kan påkallas; och eger inspektör att i hvarje fall, der det för fullgörande af hans uppdrag är nödigt, anlita polismyndigheten.

Om förslag till
lag angående
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

Efter föredragning af denna § begärdes ordet af:

Herr Månsson, som yttrade: Under återopande af det yttrande, som jag hade i förmiddags, skall jag nu be att få yrka afslag å denna femte paragraf. Jag hade då tänkt, att man skulle kunna yrka på återremiss af densamma, men vid närmare eftertanke och i synnerhet därför att, sedan Första Kammaren redan bifallit paragrafen i oförändradt skick, en återremiss icke skulle leda till annat resultat, än att lagutskottet skulle inkomma med begäran, att kammaren måtte fatta beslut, ber jag få yrka att, med afslag å paragrafen, sådan lagutskottet föreslagit den, kammaren måtte besluta följande lydelse: »Helsovårds- och kommunalnämnder äfvensom provinsial-, stads- och distriktsläkare vare pligtiga att gå vederbörande yrkesidkare till handa med upplysningar och råd i fråga om arbetarnes skyddande mot yrkesfara samt i öfrigt att vaka öfver denna lags efterlefnad.» Jag stöder detta mitt yrkande derpå, att då andra länder, när de hafva antagit en sådan lag som denna, aldrig från första början tillsatt sådana inspektörer, som här äro i fråga, och då England till och med kunnat dröja dermed så länge som 31 år från lagens antagande, jag anser, att vi först böra kunna pröfva denna lag någon tid och söka tillämpa den samma med de myndigheter, vi för närvarande hafva. Med stöd af denna min åsigt har jag framlagt detta förslag och anhåller hos herr talmannen om proposition derå.

Häruti instämde herrar *Björkman, Nilsson* i Skärhus, *Larson* i Slättäng, *Petersson* i Hamra, *Bexell* och *Björck*.

Herr Gibson anförde: När första paragrafen af denna lag på förmiddagen föredrogs, var jag icke synnerligen förmånligt stämd för lagen, helst jag ansåg den hafva kommit ett eller annat årtionde för tidigt till världen. Jag har genomläst komitébetänkandet och alla med ärendet sammanhörande handlingar och dervid funnit återopade åtskilliga af de slutliga skäl, som tala för en sådan lags antagande, men äfvenledes att densamma likväl på det hela taget icke ännu är af behofvet påkallad för våra svenska förhållanden. I denna åsigt styrkes jag äfven genom den jämförande olycksfallsstatistik med Tyskland, som komitén angifvit. Då emellertid lagen nu blifvit genom 1 §:ns antagande en verklighet, varder det en gifven nödvändighet att, om lagen icke skall komma att stanna endast på papperet, den förevarande § 5 bifalles; afslår kammaren den, skulle följden blifva, att de yrkesidkare, som rätta sig efter denna lag och Riksdagens formliga beslut, blifva försatta i en i många hänseenden obehaglig belägenhet gentemot de andra, som icke fästa något afseende vid lagen och ej heller drabbas af någon påföljd för denna uraktlåtenhet

Herr vice talmannen behagade i förmiddags anmärka, att vi hafva en annan närbeslägtad lag, den om minderåriges användande i fabriker, hvars hufvudsakliga förtjenst vore att den icke efterleddes. Jag ber få protestera mot en sådan uppfattning. Trots lagens felaktigheter finnas ganska många ställen, der den samma verkligen efterföljes. Atminstone de större industriella etablissementer, ja alla fabriksidkare, som hålla våra förordningar i helgd, efterleva denna lag, om det än måste beklagligtvis erkännas, att måhända ett stort antal sådana åsidosätta dess föreskrifter. Är det nu rättvist, att de laglydige skola lida för de lagstridige? Svaret kan naturligtvis endast blifva ett. Tillsynen öfver denna lags vederbörliga efterlevnad måste således äfven blifva en uppgift för de nu föreslagna yrkesinspektörerna.

Men äfven i andra fall måste yrkesinspektörerna komma att anlitas. Så finnes ett förslag till förordning, annu hvilande hos Kongl. Maj:t angående ångpanneundersökningar. Det har visserligen icke inträffat många fall här i Sverige af olyckor genom ångpanneexplosion, men att en sådan lag likväl varder nödvändig, tror jag ingen vill bestrida. Hvem skall emellertid nu öfvervaka efterlevandet af denna och dylika författningar, om icke just en sådan här nu föreslagen inspektör finnes? Ingen annan myndighet kan lämpligen taga befattning dermed.

Jag ber därför att få lägga kammaren på hjertat, att när man i hufvudsak antagit denna lag om skydd mot yrkesfara, så är det äfven en bjudande nödvändighet att tillse, att lagen efterföljes, och på grund häraf anhåller jag om bifall till den föreliggande paragrafen.

Herr Jansson i Krakerud: Det var någon på förmiddagen, som yttrade bland annat, att om denna lag skulle komma till stånd, så berodde det på inspektörerna, huru vida den i praktiken skulle blifva till någon egentlig nytta eller icke. Detta förutsätter att man måste hafva fackmän, som hafva fått en sådan befattning sig anförtrord som att inspektera ifrågavarande fabriker. Men om man läser 4:de punkten af 5:te §, så förstår jag icke, hvar man skall få fackmän ifrån, sedan de blifvit undantagna, som stå uppräknade derstädes. Det heter nemligen:

Ej må yrkesinspektör för egen eller annans räkning drifva fabrik eller idka annat industriellt yrke, ej heller i dem hafva del eller anställning.

Jag föreställer mig att om man skall få fackmän till nämnda platser, så måste man taga sådana personer, som egnat sig åt dylika industriella företag. Men det blir icke lätt att finna någon sådan person, som kan vara lämplig. Ty när icke någon sådan får utses, som drifver ett industriellt yrke, ej heller sådana, som hafva del eller anställning i fabrik, så är det väl icke något annat att göra för vederbörande, om de skola få verkligt utbildade

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

fackmän, än att leta reda på några industriidkare, som gjort konkurs. — Detta anser jag icke är illa gjort; ty äfven sådana personer måste hafva näring och sysselsättning. — Men det är icke nog härmed, ty om nämnda personer, sedan de skött sin tjänst en tid bortåt och de med anledning deraf till en del blifvit utbildade för sitt yrke, sedan mot förmodan komme att ärfva en aktie i en fabrik, så skulle de under sådana omständigheter genast blifva oduglige, ty enligt denna paragraf finge de då icke bibehålla tjänsten. De skulle då antingen uppsäga sin tjänst eller också blifva uppsagde. Jag tror icke, att det vore klokt att i detta fall hafva ett sådant misstroende till desse inspektörer; kan man icke uppsöka sådana inspektörer, som man har det förtroende till, att de kunna sköta det ifrågavarande uppdraget, derför att de hafva aktier i en fabrik, som de skola inspektera, så begär man ett stort misstag, ty denna paragraf skulle ovilkorligen förleda dem att sjelfva blifva de förste, som komme att bryta denna lag eller på ett eller annat sätt att kringgå densamma. De komma naturligtvis att ställa så till, om de få ärfva en aktie och derigenom blifva delegare i en fabrik, att aktien ställes å deras hustrur, eller också låtsa de sälja den till någon bekant person, så att de på papperet icke vidare stå som aktieegare i eller egare af någon fabrik. Jag tror, att, då man stiftar en lag, man också bör se till, att man icke förleder de personer, som skola vaka öfver lagens efterlefnad, att blifva lagbrytare; man kan ju invända att det står dem fritt att sälja sina ärfda andelar, men dervid möta stora svårigheter ty det är icke alltid dylika papper äro säljbara. Under afvaktan härå skola de då antingen vara lagbrytare eller också afgå från befattningen, hvarigenom man förlorar en fullt pålitlig inspektör. Jag tror icke, att man bör gå till väga på det viset, och icke heller att det låge någon fara deri, om de voro delegare i någon industriel anläggning. Man har naturligtvis gått ut från den åsigten, att nämnde inspektörer icke skulle vara fullt så opartiske vid en inspektion, om de vore delegare i den fabrik, inspektionen gälde, som om ett motsatt förhållande vore fallet. Denna fara bör dock icke vara så stor. Jag kan åtminstone icke inse, att en inspektör, som är delegare i en fabrik, skall kunna der verkställa andra anordningar än vid de fabriker, der han icke är medintressent, ty utan tvifvel lærer icke i det fallet saknas kontroll. De, som arbeta i den fabrik, der han är delegare, skola nog se till, att han der vidtager samma försigtighetsmått som i den fabrik, der han icke är delegare.

Jag tror dessutom, att, om det skulle inträffa, som jag förut ifrågasatt, nemligen att inspektörerna skulle nödgas söka kringgå lagen, så blefve det till skada äfven därför, att de derigenom miste förmågan att vaka öfver densamma. Jag vill dessutom be att få uttala min förundran deröfver, att man ovilkorligen håller och hållit på, att man skall tillsätta dessa inspektörer.

Det är ju en skam för våra industriidkare, att denna lag skall förekomma, och det är beklagansvärdt, att det skall finnas åtskilliga industriidkare, som icke sjelfva af egen drift vilja se till, att deras arbetare icke förlora lif eller helsa. Det synes mig böra ligga i arbetsgifvarens eget intresse att utan lagens föreskrift arbeta åt det hållet, och jag tror också, att man, jag vågar icke säga i alla, men i de flesta fall, finner, att så är förhållandet. Om man nu går in i en fabrik, som blifvit uppbyggd under senare tider, skall man finna, att förhållandena i det antydda afsendet äro tidsenligt anordnade och mindre farliga för arbetarne, än hvad förr var fallet. Jag sade, att det var en skam, att denna lag föreligger, och vill tillägga, att man dessutom kastar en skugga öfver våra industriidkare, då man säger att de icke skulle vilja rätta sig efter densamma utan att man hade någon, som sprunge efter och hölle knutpiskan öfver dem. Jag tror icke, att det är så illa ställdt med våra fabrikanter, utan snarare tvärt om, och håller före, att, om man antager denna lag, utan att tillsätta några inspektörer, och lagen blir anslagen i samtliga fabrikslokaler öfver hela riket, så att den blir fullt känd, så väl af arbetsgifvare som arbetstagare, så har man anledning att tills vidare antaga, det de skulle söka ställa sig denna lag till efterrättelse.

Man har sagt, att de ifrågavarande inspektörerne skulle lemna råd och upplysningar åt fabriksidkarne, och det kan naturligtvis icke bestridas, men det lärer väl icke möta något hinder för dem att lemna upplysningar till herrar fabrikanter, om de icke äro aflönade af staten.

Jag tror således i likhet med åtskilliga andra talare, att man tills vidare utan någon fara kan stryka denna paragraf angående yrkesinspektörerne. Man har då icke begått något misstag, som man sedan behöfver ändra. Om man deremot nu antager dessa inspektörer och sedermera finner, att de äro obehöfliga, så kommer det utan tvifvel att möta stora svårigheter att blifva af med dem; tvärt om torde man äfven från dessa få höra anspråk på löneförhöjningar och pensioner.

Jag skulle således, med anledning af hvad jag här sagt, helst önska, att ärendet återremitterades.

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag hade under förmiddagens öfverläggning tillfälle att yttra mig äfven angående fabriksinspektörerne och kan därför för att nu icke länge upptaga kammarens tid inskränka mig till att i största korthet erinra om hvad jag då yttrade. Jag sade, att enligt min uppfattning är denna paragraf, den 5:e, kärnpunkten i hela förslaget, och att om man vill antaga en lag i detta fall, vill ärligt hafva en skyddslag för fabriksarbetarne, då måste man äfven sörja därför, att lagen blifver tillämpad. Jag

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.

(Forts.)

Omförslag till
lag angående
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

erinrade derom, att de inspekterande myndigheter, som vi redan hafva i helsovårds- och kommunalnämnderna, hvilka ju enligt gällande författningar hafva uppdraget att verkställa inspektioner, enligt hvad erfarenheten på ett otvetydigt sätt visat — utan att jag dermed vill uttala något klander mot dessa myndigheter — måste sakna så väl tid, därför att deras tid är så mycket upptagen af andra göromål, som insigter att fullgöra denna inspektion. Jag erinrade vidare derom, att erfarenheten från andra länder, som erhållit fabrikslagstiftning, fört derhän, att man öfvergifvit den kommunala inspektionen och gått öfver till statsinspektionen.

Det har yttrats af herr vice talmannen och upprepats under såväl förmiddagen som eftermiddagen, att, då man i andra länder börjat med fabrikslagstiftningen utan inspekterande myndigheter, kunde man ju här i landet göra på samma sätt. Ja, det vore nog ett godt argument, så vida man i andra länder qvarstode på den förra ståndpunkten. Men när erfarenheten der gifvit vid handen, att en sådan inspektion icke blifver effektiv, utan en lag endast på papperet, så hemställer jag: skola vi då icke tillgodogöra den erfarenhet, andra länder i detta fall haft, och just på denna grund taga steget fullt ut och genast sörja för, att man vinner det mål, man vill vinna med det steg, man beslutat att taga? Jag nämnde på förmiddagen, att man i de fleste länder hade statsinspektörer. Till hvad jag då nämnde kan jag nu tillägga, att enligt nyss ingånget meddelande kejsaren-storfursten af Finland den 23 mars detta år fastställt den af finska landtdagen beslutade lagen angående skydd för arbetare i de industriella yrkena och således godkänt den 17 § i denna författning, enligt hvilken tillsynen öfver dess efterlefnad skall utföras af yrkesinspektörer.

Jag erinrade vidare derom, att öfverallt, der statsinspektioner beslutits och blifvit så ordnade, som det kongl. förslaget nu vill ordna dem, d. v. s. att såsom inspektörernas främsta åliggande uppstålts att vara rådgifvare och medlare mellan arbetsgifvarne och arbetarne, der har denna inspektion tillvunnit sig allmänt förtroende. Den har i österrikiska riksrådet förklarats vara »den populäraste institutionen inom monarkien». Den schweiziska fabrikslagstiftningen är nära öfverensstämmande med det nu föreliggande förslaget. Angående densamma finnes i Lettersteska föreningens tidskrift en redogörelse afgifven af normannen Bætzmann, ur hvilken jag torde få uppläsa hvad han yttrar om de schweiziska fabriksinspektörernas verksamhet. Han säger om dem:

»Ständigt finna vi dem sysselsatte med att utjemna uppkomna tvister, aflägsna missförstånd och anvisa den bästa väg till kompromisser mellan arbetsgifvarnes och arbetarnes stridiga intressen. Vi se dem görande propaganda för de säkerhetsanstalter, som det lyckats den moderna fabrikstekniken att framkalla, uppträda vid utställningarne med föredrag, infinna sig vid arbetareföreningarnes

möten, draga kring från byggd till byggd, taga fatt öfverallt der det finnes en nyttig uppgift att lösa och således småningom öfvervinna den misstro, hvarmed man på sina ställen verkligen i början hade mottagit dem. Och — slutar han — om fabrikslagen icke, gjort något annat än att skapa det mandat, för hvilket dessa funktionärer synas hafva funnit en så genomgående lycklig användning, skulle dess nytta ändock varit ögonskenlig.»

Jag erinrade vidare derom, att vill man det mål, detta verkligen stora mål, som lagen åsyftar, så är den kostnad, som tillsättande af dessa inspektörer skulle komma att medföra, en ren obetydlighet. I detta afseende har talaren på ölandsbanken så fullständigt ådagalagt förhållandet, att jag nu icke vidare behöfver upptaga kammarens tid dermed.

Om man säger, att det är svårt att finna lämpliga inspektörer, så medger jag gerna detta, medger, att det är stora fordringar som ställas på dem. Men att säga, att man här i landet icke skulle kunna finna personer lämpliga till inspektörer, det vore att uttala en fullständig förkastelsedom öfver hela den tekniska utbildningen i vårt land, och jag vågar högeligen betvifla, att det skulle vara så illa bestäldt hos oss, att Sverige skulle vara det enda land, der man icke kunde införa statsinspektion i brist på lämpliga inspektörer.

Jag upprepar ännu en gång, att den nu förevarande §:en är kärnpunkten i hela förslaget. Vill man därför verkligen lagen, så måste man också taga denna §.

Herr Herslow: Mot talaren på vermlandsbanken, som förklarade, att han icke förstod, hvori faran skulle ligga, om man började att införa denna lag utan inspektörer eller åtminstone uppsköte med tillsättande af desse inspektörer — jag vill nemligen tro, att hans mening var sådan, ty eljest skulle hans för mig till största delen obegripliga yttrande endast framstå såsom ett försök att blanda bort eller skämta bort en mycket allvarlig sak — anhåller jag få yttra några ord. Jag ber då att för honom få förklara, att vore dessa inspektörer endast en sorts fiskaler, tillsatte för att öfvervaka denna lags tillämpning, så skulle icke heller jag se någon fara uti, om man åtminstone gjorde ett experiment för att se, huru vida icke fabriksegarne utan någon lagligen fastställd kontroll skulle verkställa hvad lagen ålade dem. Men så är det icke. Inspektörernas hufvudsakliga bestämmelse är icke att öfvervaka, att lagen efterlefves, utan att sjelfva vara denna lags lefvande innehåll. Lagens formliga uttalade bestämmelser — jag antar att herrarne hafva sett igenom dem — om sju kubiketers luftrum för hvarje arbetare, om så och så många trappor, om öppningars kringgårdande o. s. v., dessa bestämmelser äro så obetydliga och så enkla, att om denna lag endast genomfördes på det sätt, att man verkställde de bestämda upp-

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.

(Forts.)

gifter, som der blifvit uppställda, så hade saken kommit knapt en härsman framåt. Vigten ligger på inspektörerna. Dessa skola kringbära till oss i lefvande form hela innehållet och syftet af lagen och gifva oss i hvarje industrilokal denna lags anda, förverkligad och tillämpad i bestämda anordningar, användbara för oss i denna särskilda branche. Det är därför som vi icke kunna vänta med dem, för att se, om yrkesidkarne skulle tillämpa lagen. Ty det kunna de icke, utan att de af inspektörerne få en ledning för att få klart för sig: hvad skola vi göra, för att rätt tillämpa denna lag icke blott efter bokstafven utan ock efter andan, hvad är det i denna lag, som den särskildt vill föreskrifva för oss? Det är denna specifika ställning, hvilken inspektörerne skulle komma att intaga och som är något helt annat än att vara fiskaliska kontrollanter, det är denna uppgift, som gör, att de äro absolut nödvändiga redan från första dagen, då lagen skall tillämpas. Ja, jag vore nästan färdig att säga, att inspektörerna helst borde tillsättas redan på förhand, innan denna lag första gången kan träda i kraft.

En talare, som sitter närmast framom mig, har gjort ett yrkande, hvari han hemstälde, att helsovårds- och kommunalnämnder, stads- och distriktsläkare, i stället för de föreslagna inspektörerna, må erhålla uppdraget att dels tillhandagå med råd och upplysningar i afseende på denna lag, och dels öfvervaka lagens tillämpning. Ja, men icke kan hvarken helsovårdsnämnd eller kommunalnämnd, när det gäller anordningar inom en fabrik, ge mig de anvisningar, som jag behöfver och hvilka endast kunna gifvas af den, som besitter stor sakkunskap och erfarenhet och är förtrogen med de lif- och helsobevarande anordningar, som tillämpats inom industrien så väl i vårt som alla öfriga land. Om en läkare också kan ge några allmänna föreskrifter ur sanitär eller hygienisk synpunkt, så kan han icke säga mig, huru jag skall inrätta remledningarne eller anordna och ställa rörelsemaskinerna eller dylikt. Det fordras här vid lag en så mycket större sakkunskap, som det visat sig i afseende på de allra flesta fabriker, att när de blifvit anlagda och man väl fått dem färdiga, då först ser egaren sjelf vanligen felet och bristerna, och då säger man: det vore önskligt, om någon hade ur synpunkten af arbetarnes skyddande gifvit oss råd och anvisningar på förhand, vi skulle då hafva kunnat följa dem, lika väl som vi följt de anvisningar, som ur synpunkten af fabriksverksamhetens systematik och kraftens ekonomiska användning gifvits oss af maskiningeniörerna. Det är lika omöjligt att undvara desse inspektörer i början som sedermera. Skall denna lag blifva någonting annat än ett vanligt papper, en helt värdelös valuta, så måste vi hafva inspektörer redan från första dagen.

Jag begagnar tillfället, då jag nu har ordet, för att göra en erinran mot en talare på hallandsbänken, som jag redan på för-

middagen begärde ordet för att bemöta, ehuru jag afstod derifrån på grund af den långt framskridna tiden. Han sade, så vidt jag fattade honom rätt, att här ligger ett ekonomiskt intresse för yrkesidkarne inunder. De ville taga denna lag och bekosta desse inspektörer för att derigenom undandraga sig en svårare pligt, nemligen att lemna ersättning åt dem, som blefve skadade i arbetet. Det vore, menade han, ett bekvämt sätt att komma ifrån en drygare risk. Jag ber att få på det bestämdaste tillbakavisa en insinuation, som är så oberättigad. Jag skulle tro, att de allra fleste, som följt med utvecklingen i våra dagar, nog veta, huru som den ena efter den andra, och särskildt under de begge sista åren en hel mängd, af våra stora industriella anläggningars egare tagit olycksfallsförsäkring för sina arbetare. Bland dem, som jag har med att göra, tror jag det är åtminstone fem bolag, som be slutat sig för denna åtgärd i fjol. Det blir snart alldeles nödvändigt för dem, som ännu stå kvar, att för att bibehålla aktningen för sig sjelfva och aktningen hos sina arbetare, följa exemplet. *Den ekonomiska uppoffringen hafva vi redan iklädt oss, herr Bexell!* Den utgiften betala vi; men vi anse icke, att om vi också skaffa betalning för en krossad arm eller en bruten halsa, vi dermed gjort allt, så länge det finnes en möjlighet att *skydda* lif och lem och halsa. Det är icke allt som kan betalas med penningar.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.

(Forts.)

Jag ber få lägga kammaren på hjertat att i denna sak handla ärligt och öppet. Jag kan begripa de invändningar, som ur principiell hänsyn gjorts mot förslaget af ett par högt aktade talare på förmiddagen; men när kammaren ansett sig pligtig förklara och genom sina röster redan öppet förklarat, att den vill saken och lagen, låt då bli att på en omväg slå den i hjel.

Vi veta, att om vi taga bort denna inspektion, så gifva vi arbetarne blott ett blankt papper. Genom sitt votum i dag har kammaren såsom sin mening uttalat, att saken har sitt värde, för arbetsgifvarne, för arbetstagarne och för landet. Nå väl, må kammaren då ej genom ett advokatoriskt knep taga tillbaka hvad den en gång förklarat.

På förmiddagen slutade jag med att säga, att erkände man saken vara vigtig och behjertansvärd, då var det kammaren föga värdigt att låta afskräcka sig af dessa 21.000 kronor, som här äro begärda. Jag säger nu att det icke heller är denna kammare värdigt att genom något spegelfäkteri taga tillbaka med ena handen hvad den nyss med den andra har gifvit. Inspektörerne måste följa med, eller också kunna herrarne taga bort lagen.

Med herr Herslow förenade sig herrar *Essén, Bratt, Collander, Liljeholm, Brodin, Danielson, Nordenfelt, Nilson* från Ystad, *Cederskiöld* och *Bergman*.

Vidare anförde:

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Herr Lilienberg: Efter förmiddagens lifliga diskussion trodde jag verkligen icke, att frågan om statsinspektion nu åter skulle föras på tal. Vill man lagen, så måste man också vilja denna inspektion. En talare på skånebänken har nu framställt det yrkande, att denna § skulle strykas och att helsovårds- och kommunalnämnder, stads- och distriktsläkare skulle träda i de föreslagna inspektorernas ställe. Detta yrkande har emellertid af en talare på malmöbänken blifvit fullständigt bemött, och jag kan till alla delar instämma i denne talares yttrande.

Men jag vill nu egentligen fästa uppmärksamheten på, hvad påföljden skulle blifva, om kammaren fattade beslut i öfverensstämmelse med herr Ivar Månssons yrkande. Jo, då skulle — efter som Första Kammaren antagit utskottets förslag — kamrarne stanna i olika beslut och lagutskottet skulle alltså försöka sammanjemka meningarne. Men jag för min del förklarar, att jag anser en sådan sammanjemkning i detta fall vara alldeles omöjlig. Första Kammaren har antagit inspektionen, Andra Kammarren åter skulle, genom att följa herr Ivar Månssons förslag, afslå densamma. Huru dessa motsatta meningar skola kunna sammanjemkas, är för mig ofattligt.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på, att efter mitt förmenande ett bifall till herr Ivar Månssons yrkande vore detsamma som lagens förkastande.

Herr Sven Nilsson: Jag har redan på förmiddagen uttalat mig i denna fråga, så att kammaren nog känner min ståndpunkt i densamma. I konsekvens med hvad jag då yttrade skulle jag naturligtvis yrka afslag jemväl å den nu föreliggande §. Men efter den utgång frågan fått i kammaren på förmiddagen, är det väl icke mycket skäl dertill. Om nu emellertid ett bifall till det af herr Ivar Månsson framställda yrkande skulle hafva den påföljd, som den siste talaren påpekat, eller att hela förslaget skulle falla, så skulle jag dermed hafva vunnit min önskan. Men jag är förvissad, att med god vilja — och detta har lagutskottet visat i denna fråga — behöfver icke förslaget på det sättet falla. Jag vill nemligen fästa den siste talarens uppmärksamhet på, huruledes under flera föregående riksdagar det märkvärdiga inträffat, att i denna kammare gifvits ett rent afslag på ett lagförslag, som blifvit antaget i Första Kammarren, och ändå har det icke varit omöjligt i utskottet att sammanjemka meningarna.

Här ställes nu ett förslag mot ett annat förslag och då tror jag, att lagutskottet icke allenast är skyldigt, utan äfven skall kunna sammanjemka, i synnerhet som det är mycket lättare än i nyssnämnda fall. De sammanjemkningsförslag, som lagutskottet förut ett par gånger framlagt, har jag motsatt mig, emedan jag ansåg, att ett rent afslag på en lag icke kunde samman-

jemkas med ett annat förslag. Men detta skedde ändå märkvärdigt nog, och då hemställer jag, om icke lagutskottet skulle kunna sammanjemka hvad som här föreligger. Mig synes uppenbart, att sådant kan ske, om man endast vill.

Jag förstår icke, hvarför man så mycket håller på inspektörerna. Jag medgifver visserligen, att lagen icke kan utöfva det förmynderskap öfver svenska folket, som man naturligtvis åsyftar, om inga inspektörer finnas. Jag fick dock en mycket vigtig upplysning af en talare, som, så vidt jag rätt förstod hans mening, sade, att dessa inspektörer skulle medverka med råd och upplysningar vid uppförande af industriella anläggningar. Men kan det verkligen vara meningen, att dessa statens inspektörer skulle biträda industriidkarne med dessa anläggningar? Detta är väl icke meningen, utan de skola väl endast tillse, att denna lag efterlevs, d. v. s. vara en sorts statspolismän. Industriidkarne få väl lika som andra sjelfva bekosta det biträde, som de anse vara nödigt vid förestående nya anläggningar.

Nu säger man, att i alla andra länder har man antagit dylika inspektörer, därför är det så nödvändigt äfven för oss. Men det är också upplyst, att i andra länder har man haft sådana lagar många år utan inspektörer, och det kan väl icke heller hos oss vara farligt att hafva lagen, men utan inspektion någon tid. Om det sedermera skulle visa sig nödvändigt, lärer det väl icke vara regeringen obekant, att sådana inspektörer kunna tillsättas, sedan lagen förut är antagen. Sådana hafva nemligen tillsatts för kontrollen af enskilda banker och för folkskolorna och detta har skett endast genom att Riksdagen anslagit medel till dessa personers aflönande. Det kan därför icke vara någon svårighet att, om man sedan vill hafva yrkesinspektörer, få sådane åtninstone, om ej på annat sätt, genom gemensam votering. Men om lagen bestämmer, att dessa inspektörer skola finnas, är det väl äfven tydligt, att de måste aflönas; de kunna då ej utan Riksdagens och Kongl. Maj:ts samstämmade beslut afskaffas, om de än äro öfverflödiga, ja måhända visa sig vara skadliga. Om dessa inspektörer tillsättas på samma sätt som de nyssnämnda inspektörerna, har Riksdagen dem i sina egna händer, och kan bättre kontrollera, om de äro för sitt ändamål behöfliga eller ej.

Det är sålunda för mig alldeles ofattligt, huru man kan säga, att denna § är förslagets kärnpunkt, samt att, om man antoge den förändring, som herr Ivar Månsson föreslagit, hela lagförslaget dermed vore fallet. Jag kan icke annat än beklaga, att lagen antagits, men jag kan dock icke inse annat, än att herr Ivar Månssons förslag ändå kan antagas, för att göra lagen mera oskadlig och därför anhåller jag om bifall till detsamma.

Herr Hederstierna: Äfven jag ber emot den siste talaren få förklara, att denna § är lagens kärnpunkt och att derpå beror

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

hela lagen. Lagens bestämmelser i öfrigt äro endast ett förtydligande af hvad som redan är lag och ändamålet är att få de redan gällande bestämmelserna fullständigare tillämpade än hittills, hvilket skulle ske genom statens inspektion. Nu säger man: låtom oss först antaga lagen och sedan, liksom det skett i andra länder, efter vunnit erfarenhet om behovet deraf, tillsätta inspektörer. Men först och främst hafva vi ju redan erfarenheten från dessa andra länder, hvilken visar, att sådana inspektörer äro nödiga, om lagen skall verka såsom dermed afses, och vidare sakna vi icke erfarenhet från vårt eget land. Vi hafva ju 1864 års förordning, angående utvidgad näringsfrihet, hvilkens föreskrifter i förevarande hänseende icke tillämpats under de 25 år förordningen varit gällande, och vi hafva 1881 års förordning om minderåriges användande i arbete vid fabrik, som tillämpas af några, men förbises af andra. Man har sökt uppdraga åt helsovårds- och kommunalnämnderna att tillse, att denna förordning efterlevs, men man erkänner allmänt att de ofullständigt fullgöra detta uppdrag. Hafva vi då icke redan den erfarenhet, som fordras för att inse att, om vi vilja framgång åt denna lag, som kammarerna ju vill antaga, måste inspektörer finnas.

Jag ber att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Wilhelm Carlson: Jag skulle visserligen kunnat inskränka mig till att instämma med herr Herslow, som enligt min tanke så fullständigt utredt frågan om nyttan och nödvändigheten af dessa inspektörer, att föga kan vara att tillägga, men då jag nu fått ordet, vill äfven jag säga något i denna sak. Jag vill då hemställa till herr Månson, huru det i praktiken skulle tagas sig ut, om helsovårdsnämnden, kommunalnämnden och distriktsläkaren skulle åläggas att ordna dessa saker. Jag föreställer mig då att man i ena kommunen komme att föreskrifva en och i den andra en annan åtgärd, och då komme i hela landet att finnas en mängd olika föreskrifter för skydd mot yrkesfara. Det är äfven en annan sak, hvarför jag anser synnerligt viktigt att inspektörer tillsättas, och det är därför att man endast på detta sätt kunde få en fullständig statistik öfver inträffade olycksfall. Hittills har man endast att tillgå det lilla, som genom arbetarekomitén kunnat frambringas.

En talare yttrade, att han icke kunnat få klart för sig, hvad denna inspektion skulle tjena till. Det förvånar mig verkligen, att man efter en så lång diskussion, som rört sig icke blott om § 1 utan äfven om inspektionen, ändå icke kunnat få klart för sig nyttan och nödvändigheten deraf. Såsom herrarne finna, ingå dessutom i nästan hvarje § just bestämmelser om dessa inspektörer. Inspektionen kan betraktas såsom kärnan af hela

lagförslaget och tager man bort denna kärna, kan man också kasta bort skalet.

En talare på vermlandsbänken förmenade, att det vore en skamfläck för industriidkarne, att man ansåg dem icke kunna efterleva lagen utan att hafva dessa fiskaler öfver sig. Jag får säga, att det är lika stor skam att motsätta sig en dylik lag, som man icke kommer i beröring med, så framt man icke eger fabriksrörelse.

För min del anser jag denna inspektion nyttigare än hela lagen i öfrigt, och jag yrkar derfor bifall till denna §.

Herr Styffe: Efter de uttömmande anföranden, som hittills i denna sak förekommit, ber jag att endast få yttra några få ord.

Den föreslagna inspektionen anser äfven jag vara af behovet påkallad. Nyttan deraf beror naturligtvis dock mycket derpå, att man lyckas finna kunniga och i öfrigt lämpliga inspektörer, men svårigheten att finna sådana har blifvit väsentligen mindre, sedan lagens omfattning betydligt förminskats af lagutskottet, hvilket, såsom vi veta, fränskilt ej blott handtverkerierna utan äfven byggnadsverksamheten. Med den omfattning, lagen nu skulle få, tror jag också att inspektörer blifva tillräckliga. Då mot åsigt om inspektörers behöflighet återopats ett utlåtande, som afgifvits af Tekniska högskolan, genom 3 professorer derstädes, ber jag få erinra, att det förslag, hvaröfver Tekniska högskolan hade att yttra sig, i mycket var olika med lagutskottets förevarande förslag, samt att inspektörerne enligt det förra förslaget hade en väsentligen olika ställning emot den de skola erhålla enligt lagutskottet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björck: Jag har redan på förmiddagen någorlunda klargjort min ställning till denna fråga och om inspektörerna har jag äfven yttrat, mig så att man deraf kan göra sig en föreställning om hvad jag tänker om dem. Mot talarne på ölands- och skånebänkarne skulle jag vilja säga, att, om de finge vara med om att tömma den bägare, de i dag här varit med att fylla, skulle det vara glädjande att sedan få höra deras tanke derom. De skulle då få se hvad denna lag i verkligheten innebär.

Jag vill äfven yttra några ord till herr statsrådet och chefen för civildepartementet, som åter varit framme med ett af sina granna och till hjertat gående tal för att visa riktigheten och behovet af dessa inspektörer. Det är gruffigt hvad herr statsråd äro ömma för arbetarne, då det gäller att tillsätta embetsmän, och jag kan endast förundra mig öfver detta sätt att gå till väga. Herr statsrådet anförde exempel från utlandet. Ja, vi svenskar skola alltid rätta oss efter utlänningarne och hafva dem till förmyndare samt göra som de. Han sade också, att stadgandet

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till
lag angående
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

om yrkesinspektörer visat sig bra i Schweiz. Jag känner visserligen icke till Schweiz' geografiska läge och folkmängd, men jag betviflar att det är så stort som Sverige, med sin vidsträckta areal. Jag skulle vilja framställa ett särskildt förslag vid denna punkt, men då jag nog icke har någon utsigt att vinna kammarens understöd därför, skall jag icke nu göra det. Jag vill dock lägga herrarne på hjertat, att yrkesinspektörerna äro alls icke behöfliga. Jag säger såsom herr Jansson i Krakerud, att det vore en skam för de svenska industriidkarne att gå under polisuppsigt; de äro alldeles för hederliga dertill. Vi se nu här i Stockholm, huru poliskonstaplarna söka blanda sig i allting och lägga band på folket. Jag tror att yrkesinspektörerne komma att blifva ungefär likadana, och därför yrkar jag afslag på denna § och bifall till herr Ivar Månssons förslag.

Herr Wretlind: Jag vill blott be att få till belysning och ytterligare förklaring af deras yrkande, som framhållit nödvändigheten af yrkesinspektören, påpeka några uttryck i denna förut antagna 2 §, som visa, hurusom denna lag är skriven med hänsyn till yrkesinspektörerna. Vi se i 2 § vid nästan hvarvenda moment, hurusom det erfordras en lefvande person för att förklara lagen. Så talas det i 1 mom. om anordningar, som »med hänsyn till arbetets beskaffenhet äro nödiga». Hvem skall afgöra, hvilka anordningar ur denna synpunkt äro nödiga om icke inspektören? I 2 mom. litt. a) talas om »att å ställen, der arbetarne äro utsatta för fara att skadas genom fall eller genom nedstörtande föremål, skola, i den mån arbetets natur sådant medgifver, nödiga skyddsinsrättningar anbringas.» Hvem skall afgöra, i hvad mån arbetets natur medgifver dylika åtgärder, om icke inspektören? I samma mom. litt. c) står »der så lämpligen kan ske». Hvem skall afgöra det, om ej inspektören? I litt. d) gifvas föreskrifter för de fall, »der yrkesdrift är förenad med eldfara». Icke kan väl fabrikssegaren sjelf afgöra, om så är förhållandet? I litt. e) talas om, att gångarne »skola vara så breda och höga, att arbetarne, der de iakttaga vanlig försigtighet, icke kunna skadas af i gång varande maskiner». Här behöfves återigen förklaring. I litt. g) föreskrifves, att maskiner och transmissioner, som medföra fara för arbetarne, böra kringgärdas eller eljes så anordnas att, så vidt möjligt, den med dem förbundna fara undanrödjes.» Hvem skall afgöra, huruvida det är möjligt att undanrödja denna fara? I litt. i) göres den inskränknigen: »der så lämpligen kan ske». Der måste sålunda afgöras, hvad som lämpligen kan ske.

I 3 mom. andra stycket göres ett undantag för fabrik eller verkstad, »der synnerligen verksam anordning för luftvexling vidtages». Hvad menas med »synnerligt verksam anordning för luftvexling?» Det måste förklaras. I det följande stycket i samma moment föreskrifves, att arbetet skall ega rum »vid tillräcklig och tjenlig be-

lysning samt så lämplig värmegrad, som förhållandena medgifva.» Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
 Det är således icke närmare specificerad, och därför väntas och begäres det, att det skall stå en lefvande person bredvid, som förklarar, hvad som i hvarje särskildt fall är »tillräckligt», »lämpligt» eller »tjenligt».
 (Forts.)

I följande stycke, som är synnerligen viktigt, talas om åtgärder, som böra »vidtagas för att hindra dam, gaser eller ångor att spridas i arbetslokalen i en för arbetarnes helsa skadlig mängd.» Hvad är då »en för arbetarnes helsa skadlig mängd?» Det måste först afgöras och förklaras. — I 4 mom. förekommer uttrycket: »der så finnes nödigt», hvilket äfven behöfver för hvarje fall närmare förklaras.

Hela 2 § är sålunda alldeles genomgående skrifven så, att den icke har någon mening, om det icke står en lefvande person bredvid för att förklara och tillämpa bestämmelserna i den samma i hvarje särskildt fall.

Det har talats om, att helsovårds- och kommunalnämnderna skulle vara dessa personer. Hvad kommunalnämnderna beträffar, synes det mig rent af orimligt att begära, att de skulle kunna taga denna sak om hand, och det blefve väl på landet provinsial- och distriktsläkarne, som finge tillsynen öfver fabrikerna sig anförtrodd. Hvad angår städerna, komme väl denna tillsyn der att utföras af förste stadsläkaren, ty icke kan väl helsovårdsnämnden så att säga in pleno besöka fabrikerna för att lemna råd och efterse, huruvida lagen efterlefves? Det blefve sålunda då i sjelfva verket, så väl i städerna som på landet, läkarne, som komme att träda i de föreslagna yrkesinspektörernas ställe, men jag vågar påstå, att läkarne ej äro i allmänhet kompetenta härtill, ty det fordras af en yrkesinspektör icke blott någon medicinsk kunskap, utan äfven och framför allt teknisk bildning och kännedom om fabriksrörelse.

Då det sålunda är uppenbart, att om den nu föredragna § förkastas och yrkesinspektörerna ersättas af helsovårds- och kommunalnämnderna, ändamålet med lagen är förfeladt till den grad, att det vore lika godt, om lagen ej alls blifvit antagen, så tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Sedan jag på förmiddagen meddelat, att jag icke ville emotsätta mig de §§, som då vore före, men att jag komme att yrka afslag på 5 §, så hade jag ej ämnat begära ordet, då jag redan till protokollet uttalat min åsigt i frågan och andra nu gjort yrkande om afslag, men jag har uppkallats af ett yttrande, som fälts af flere talare, att om man skulle antaga det af herr Ivar Månsson gjorda yrkandet, detta vore det samma, som om icke någon lag alls blifvit antagen, äfvensom af det påståendet att det för lagutskottet vore omöjligt att göra en sammanjemkning, i fall kamrarne skulle stanna i olika

*Om förslag till
lag angående
skydd mot
yrkesfara.*
(Forts.)

beslut, derigenom att Andra Kammaren antog herr Ivar Månssons förslag. Det var för att protestera mot denna uppfattning, som jag begärde ordet. Jag anser det icke blott vara möjligt, utan anser det till och med vara en pligt för lagutskottet att i fall Andra Kammaren besluter i enlighet med herr Ivar Månssons förslag, söka sammanjemka detta med det beslut, som Första Kammaren redan fattat. Lagutskottet har redan många gånger utfört större konststycken än en sådan sammanjemkning, och den torde ej möta några väsentliga hinder, om god vilja finnes.

Medan jag har ordet, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på en sak. Jag har inom denna kammare deltagit i behandlingen af rätt många lagförslag, men det är första gången, som jag hör att man så bestämdt som nu skett förklarar i kammaren, att en lag så uteslutande hvilar på tre tjänstemän, att hela lagens vara eller icke vara är helt och hållet beroende af dessa tre inspektörer. Jag har varit med om åtskilliga lagar, mot hvilka man gjort åtskilliga invändningar, och i hvilka man gjort betydande ändringar, men aldrig har jag förut hört påstås, att en hel lag skulle vara beroende på tre tjänstemän. Men här tyckes det vara på det sättet. Om man icke kunde få dessa inspektörer, skulle hela lagen vara onödig och overksam, säger man. Jag tycker att det vore något märkvärdigt, om hela lagen för öfrigt ej skulle hafva någon verkan. Vi hafva ju åtskilliga exempel på lagar af liknande art, der man icke ansett nödigt tillsätta några inspektörer. Så har till exempel fattigvården, vården om de mest eländiga inom landet, anförtrotts åt kommunalnämnderna och fattigvårdsstyrelsen, utan att man tillsatt några inspektörer för att tillse, huru kommunalnämnderna uppfylla sina skyldigheter mot de fattiga, samma är förhållandet med lagen om minderåriges användande i fabriker, på sätt jag i förmiddags anförde. Här är det fråga om verkliga arbetare, hvilka nog veta att sjelfva taga vara på sin rätt, men då skulle det icke duga att uppdraga åt kommunal- eller helsovårdsnämnderna att vaka öfver lagens efterlefnad. Helsovårdsnämnderna äro väl för öfrigt icke så illa sammansatta, och ej heller kommunalnämnderna, och jag vill därför icke vara med om att uttala ett sådant misstroendevotum vare sig mot helsovårds- eller kommunalnämnderna, som det, att i fall man anförtror någonting åt dem, så vore det detsamma som om ingenting blifvit gjordt. Vi se t. ex., att helsovårdsnämnden skall bestå af polismästaren, eller, der sådan ej finnes, af ledamot af magistraten, som af magistraten väljes, stadsläkaren, eller, der flere sådana finnas, den förste bland dem, eller, der stadsläkare ej finnes, annan läkare. Helsovårdsnämnden är väl sålunda icke så illa sammansatt, att der icke finnes den sakkunskap, man bör vänta att der finna. Och när man ser efter, hvilka skyldigheter helsovårdsnämnden har, så förekommer det bland andra den skyldigheten, att helsovårdsnämnden skall vaka öfver, att fabriker och näringar

icke inrättas eller drifvas så, att de blifva i helsoväg till men för arbetare, närboende eller det allmänna», m. fl. dylika föreskrifter. Och om kommunalnämnden, som på landet utgör helsovårdsstyrelse, är det föreskrifvet, att den skall tillse, »att icke fabrik eller annan näring inom kommunen anläggas, anordnas eller drifvas på sådant sätt, att den blifver menlig för arbetarnes eller närboendes helse». Då alltså enligt nu gällande lag helsovårdsnämnden i stad och kommunalnämnden på landet äro skyldiga att taga befattning med hithörande frågor, och då de likaledes enligt gällande författning skola göra det med tillhjälp af stadsläkare i stad och provinsial- eller distriktsläkare på landet, hvilka väl i frågor af denna art böra anses sakkunnige, så synes det mig, som om man ej med skäl skulle kunna påstå, att en lag, sådan som den här föreliggande, skulle vara tillintetgjord, om man icke får dessa tre personer, som skola taga hand om lagen och vaka öfver dess tillämpning i hela vårt vidsträckta land.

Jag kan för min del, oakadt hvad jag hört under diskussionen, vidhålla hvad jag yttrade på förmiddagen och yrkar sålunda afslag på utskottets betänkande i denna § och instämmer i det yrkande, som framstälts af herr Ivar Månsson. Jag medgifver visserligen att det af herr Ivar Månsson gjorda yrkandet icke är sådant, att det ordagrant kan utfärdas som lagparagraf, men innehållet i det samma är dock tillräckligt tydligt, för att lagutskottet skall kunna sammanjemka de olika besluten, ifall herr Ivar Månssons förslag segrar i denna kammare.

Herr Bexell: Vi hafva dels muntligen, dels skriftligen fått höra, hvilka storverk dessa inspektörer uträttat i främmande länder. Men jag förmenar, ja, jag är säker på, att detta är taget ur deras egna embetsberättelser, som de ingifvit till sina regeringar, och i sådant fall torde det ej vara så säkert, att dessa skildringar motsvaras af verkligheten. Det må ursäktas mig, om jag icke allt för mycket tror dem, ty egen lofsång är aldrig fullt att lita på. Vi få ofta i en och annan berättelse af folkskoleinspektörer läsa om storverk, som de uträttat, hvilka storverk dock ingen annan haft reda på än de sjelfva.

Jag förenar mig med herr Ivar Månsson i hans yrkande.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall endast be att få yttra några få ord. Herr Wilhelm Carlson från Stockholm talade om för mig, att jag ingen fabrik hade. Ja, det var då ingen nyhet, ty det visste både jag och kammarens öfrige ledamöter förut. Men om jag också egde en fabrik, så skulle jag icke anse mig böra uteslutande representera en sådan i Riksdagen. Huruvida nu herr Carlson anser sig uteslutande böra representera sin hattfabrik eller icke, det öfverlemnar jag åt honom sjelf att bedöma.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.

Vidare skall jag be att få svara herr Herslow, att, så vidt jag kan känna med mig sjelf, det icke var min mening att gyckla med denna fråga.

(Forts.)

Jag vill tillägga, att jag icke alls förundrar mig öfver de herrar, som nu strax vilja hafva dessa inspektörer, ty när man får höra, huru mycket de beräknas skola hinna med, förefaller det mig som om det skulle dröja 5 till 8 år, innan de hunnit resa omkring öfver hela vårt land. Jag tror, att om vi kunde få frågan återförvisad till utskottet för att vinna någon slags utredning om huru många fabriker det fins och huru många dessa inspektörer skulle hinna besöka om dagen, kunde man sedan bestämma, huru många inspektörer det behöfdes för att få någon nytta af dem. En återremiss skulle således blifva till fördel äfven för dem, som hålla på dessa inspektörer, ty sedan skulle kanske saken ställa sig så, att man finge tre gånger tre i stället, och det skulle väl de önska.

Jag vill nu icke längre upptaga kammarens tid utan vidhåller mitt yrkande.

Herr Persson i Mörarp: Jag har i dag vid behandlingen af lagförslagets första paragraf röstat för den mening, som blifvit kammarens beslut. Jag har öfvervägt skälen för och emot och kommit till det resultat, att skälen för bifall till utskottets förslag äro starkare.

I afseende å nu föreliggande fråga är jag af den åsigt, att, om icke en statsinspektion kommer till stånd, är lagen rent af utan värde, åtminstone hvad landsbygden beträffar. Jag kan nemligen såsom sjelf varande ledamot i en kommunalnämnd och således äfven i en helsovårdsnämnd säga, att det är alldeles olidligt att intaga en sådan ställning såsom medlare mellan arbetsgifvare och arbetare. De anspråk, som från båda hållen ställas på en, kunna för en person, som är bosatt i en liten landsortskommun, i många fall kännas alldeles odrägliga. Det har ibland inträffat, och jag har sjelf någon erfarenhet deraf från den tiden, jag hade med kommunala bestyr att göra, att man ansåg sig alldeles tvungen att ingripa, men det har känts mycket svårt, och jag tviflar på att man i allmänhet gör det, om icke missförhållandena äro särdeles bedröfliga. Jag kan icke gå in på, att denna lag är obehöfzig, utan tvärtom är den på många ställen alldeles nödvändig, och i så fall behöfves ock en verksam inspektion. Huruvida, om herr Ivar Månssons förslag här antages, kamrarnes beslut kunna sammanjemkas, derom tillåter jag mig icke uttala någon mening, men det synes mig som om de talare, som påstått att en sådan sammanjemkning skulle kunna af lagutskottet verkställas, borde hafva antydt, i hvilken riktning denna skulle gå.

Den jemförelse, som herr vice talmannen gjorde med fattigvården, tror jag ej kan tillämpas här, ty det är ju fråga om helt och hållet skilda saker. Alla i en kommun lära väl kunna bedöma, hvad en fattig behöfver till sin nödort, men jag tviflar på att alla i helsovårds- och kommunalnämnderna äro sakkunnige med afseende å de anordningar, som böra vidtagas för att skydda arbetarnes lif och helsa.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid utan anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Håkansson instämde i detta yttrande.

Herr Waldenström från Gefle: Äfven jag skall vara med om att rösta för den föreslagna statsinspektionen. Men på samma gång, som jag det gör, kan jag icke underlåta att påpeka det mycket besynnerliga förhållandet, att Kongl. Maj:t, om han annars lägger synnerlig vikt på tillvaron af dessa inspektörer, icke föreslagit mer än tre sådana. Man bör, när man beslutar i denna sak, vara något så när på det klara med, huruvida dessa tre skola kunna i någon mån tillfredsställa rimliga anspråk, som kunna och böra ställas på en sådan inspektion, som här är i fråga. Enligt kommerskollegii berättelse hade Sverige år 1887 i gång varande fabriker till ett antal af 3,087. Det skulle således komma något öfver 1,000 fabriker på hvar och en af dessa inspektörer. Om man nu antager, att hvarje inspektör skulle kunna besöka en fabrik om dagen, hvilket är omöjligt bland annat därför att af dessa fabriker ligga 1,728 på landsbygden — men antag, att han verkligen kunde åstadkomma det orimliga — så skulle han dock behöfva mera än tre år för att kunna besöka alla fabriker inom sitt område. Det säger sig sjelft, att det är att leka blindbock, när man föreslår tre inspektörer för en sådan massa fabriker, spridda öfver ett så ofantligt stort område, som vårt land omfattar. Enligt min uppfattning kan det icke gerna komma i fråga att hafva mindre än en, ja kanske tre i *hvarje län*. Om jag antog till exempel, att det blefve tio inspektörer på hvar och en af de tre nu föreslagne eller tillsammans trettio, så skulle enhvar af dem hafva öfver 100 fabriker att besöka och inspektera — förutom de göromål han dessutom finge vid anläggningen af nya fabriker, och han skulle säkerligen få tillräckligt att göra med dessa 100. Han skulle nödgas besöka en fabrik hvar tredje arbetsdag för att åtminstone en gång om året hinna se till hvar och en af dem.

Emellertid när nu tre inspektörer äro föreslagna, och jag icke kan tänka mig annat, än att dessa tre utgöra endast en ringa början till hvad derefter komma måste, skall jag vara med om att rösta för dessa tre, emedan jag anser saken i och för sig sjelf så vigtig, att den väl är värd, om det ock vore trettio inspektörer, ja till och med ändå flere.

Omförslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Herr Lilienberg: Med anledning af hvad herr vice talmannen yttrade, ber jag få erinra derom, att enligt grundlagen tillkommer det utskottet att, när kamrarna stanna i olika beslut, söka sammanjemka dessa olika meningar. Herr vice talmannen erinrar sig emellertid säkerligen, att vid flera tillfällen vederbörande utskott afgifvit memorial om att kamrarnes beslut varit så olika, att sammanjemkning icke kunnat ske. Jag har för min del trott, att, om kamrarna nu stannade i så olika beslut, som här är ifrågasatt, en sammanjemkning skall blifva omöjlig, men det låter ju tänka sig, att majoriteten inom lagutskottet är af en annan mening, så att något slags sammanjemkningsförslag kommer att framläggas, ehuru jag icke kan föreställa mig, att detta skulle kunna blifva antagligt för dem, som anse en statsinspektion nödvändig.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Under den långa debatt, som under dagens lopp pågått, har jag ej hört en enda talare, som förnekat behöfligheten af en lag i detta syfte. Då behöfligheten af lagen således erkännes, blir frågan endast den: är en sådan inspektion, som föreslås, nödvändig eller icke nödvändig? Vi hafva ett bevis i vår helsovårdsstadga, der ungefär samma åliggande föreskrifvits helsovårdsnämnden eller kommunalnämnden. Men hafva de kunnat göra detta så som de bort? Nej, derpå lemna de upplysningar, hvilka vunnits genom komiterades undersökningar rörande de hygieniska förhållanden, ett svar. Är den då onödig? Nej! Dessa 412 dödsfall om året genom olycksbändelser är en siffra, som talar, likasom de 868 personer, som blifvit mer eller mindre skadade samt deraf för lifstiden lida men. Det kan icke förnekas, mine herrar, att vi äro skyldiga att göra något i detta hänseende! Här offras rätt stora summor, och det ej längre än för ett par dagar sedan, för att förstöra människors lif och helsa. Skulle vi då vilja neka 20,000 kronor för att rädda människors lif och helsa? Nej, det tror jag icke vore Andra Kammaren värdigt. — Här talas om principen att sättas under förmynderskap; men vi ha ju så många andra fall, der vi få rätta oss efter myndigheter, och jag tror dessutom att det i detta fall är mera skäl dertill än någonsin. Vidare har sagts, att det skulle vara märkvärdigt, om hela lagen skulle vara utan betydelse för dessa tre personers skull. Ja, det kan hända mången gång att för några personers skull en hel institution vore af intet värde. Om vi t. ex. toge bort domarecorpsen, undrar jag huru handhafvandet af våra lagar skulle ställa sig.

En talare nämnde, att det var alltför ringa antal inspektörer, som föreslagits. Derom har jag en annan mening. Jag tror att det ej alls är för ringa, ty det är väl ej meningen att de skola vara på en plats jemt och ständigt utan att förflytta sig från den ena till den andra. Om vi se på andra länder, der inspektion

finnes, finna vi t. ex. i Schweiz endast tre inspektörer, ehuru fabrikenas antal der voro år 1884 ej mindre än 2,964, således ungefär detsamma som här i Sverige. Det är således ej skäl att hafva många, då jag anser att de tre fullt räcka till. Jag undrar äfven, huru det skulle komma att ställa sig, om helsovårdsnämnderna och kommunalnämnderna skulle få sig ålagdt att sköta denna inspektion. I lagen äro ju föreskrifna vissa bestämmelser om yrkeshemlighet. Skulle verkligen kommunalnämnderna vilja underkasta sig böter från 50 till 1,000 kronor om dessa hemligheter yppades. Skulle våra yrkesidkare vilja släppa in kommunalnämnderna i sina fabriker der yrkeshemligheter finnas? Jag tviflar på båda delarne. För min del kan jag ej se annat än att om lagen skall komma till stånd är en statsinspektion nödvändig. Då detta förslag behandlades inom lagutskottet var det ganska strängt ifrågasatt, om ej helsovårds- och kommunalnämnderna skulle kunna fullgöra det åliggande, som nu föreslås för inspektörerna; men ett sådant förslag kunde ej vinna mer än på sin höjd 5 röster. Således tror jag knappt att, äfven om återremiss komme i fråga, beslutet blefve annat, utan kammaren finge endast uppmanas att fatta sitt beslut. Derför kan jag för min del ej annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall be att få yrka bifall till herr Ivar Månssons förslag.

Herr Jonsson i Hof: Då jag på förmiddagen instämde med herr Danielson, är det gifvet, att jag nu förenar mig med dem som yrka att 5 § skall antagas, och jag hade därför icke behöft upptaga kammarens tid. Men det var med anledning af talarens på geffebänken förmodan, att antalet inspektörer skulle vara för litet, som jag ansåg mig nödsakad begära ordet. Man får ej utgå från den föreställningen, att inspektörerna ovilkorligen behöfva besigtiga hvarje fabrik, som kan falla under deras område, utan man bör förutsätta, att fabriksegarne eller industriidkarne i allmänhet sjelfmant ställa sig lagens fordringar till efterrättelse och att det egentligen blir endast i ett fåtal fall som de nödgas ingripa. Under sådan förutsättning är nog antalet tillräckligt för att de skola hinna fullgöra sina skyldigheter.

Här har yrkats bifall till ett af herr Ivar Månsson framställt förslag, bland andra äfven af herr vice talmannen. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att herr vice talmannen sjelf ansåg, att detta herr Ivar Månssons förslag ej var tillfredsställande för att kunna antagas såsom lag, men att man ändå skulle taga det, för att hafva ett slags bytesvara för en sammanjemkning. Är det väl lämpligt att vi antaga ett förslag, som på förhand erkännes vara olämpligt, blott för att kunna få en möjlighet till sammanjemkning? Nej, då är det bättre att ställa sig på ren basis och antingen

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara. yrka bifall eller afslag, och jag har, såsom jag redan sagt, bestämt mig för att yrka bifall till utskottets förslag, hvadan jag också gör detta.

(Forts.)

Herr Danielson: Oaktadt jag instämt med en föregående talare, ber jag få yttra några ord.

Man har här fäst sig synnerligen mycket vid den stora kostnad, som dessa inspektörer skulle komma att kräfvä, men jag vill då än en gång erinra, att kostnadsfrågan står ännu öppen och oafgjord. Vi få den på sjetta hufvudtiteln, och ehuru Kongl. Maj:t för dessa inspektörer föreslagit en aföning, lika stor som för tredje gradens tjenstemän eller 6,400 kronor, så anser jag för min del, att detta är för mycket och att således de 21,000 kronorna böra kunna räcka till för flera än tre. Denna fråga kunna vi sålunda sedan reglera, troligen mycket billigare än Kongl. Maj:t här föreslagit, och när vi alltså fortfarande hafva den i vår hand och kunna se till, att utgifterna ej växa ut öfver allt för betydliga gränser, så ber jag att äfven af detta skäl få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Brodin: Jag skall be att få instämma med de två nästföregående talarne, på samma gång jag vill vända mig gent emot min kamrat på geflebänken och säga, att han har sett frågan allt för mycket i svart.

Dessa inspektörer kunna visserligen tillfrågas, men de hafva icke skyldighet att biträda vid anläggningen af fabriker och sådant. För öfrigt om de äro praktiska behöfva de visst icke en hel dag för att inspektera en fabrik, utan i de större städerna, kunna de taga en hel del fabriker på samma dag. På de flesta ställen behöfva de endast gå igenom fabriken för att finna, om allt är väl bestäldt. Om de nu icke heller skulle hinna med att inspektera alla fabriker under de första två åren, anser jag icke, att det bör göra så särdeles mycket, ty endast medvetandet om att denna lag är antagen verkar på fabrikssegarne så, att de ställa sig densamma till efterrättelse. Skulle det för öfrigt vara någon, som ej har så inrättadt hos sig som han borde, så skyndar han sig nog att göra det, emedan han icke vet, när dessa inspektörer kunna vara hos honom. Jag anser därför att den omständigheten, att det fins inspektörer, hvilka när som helst kunna komma, är nog för att lagen skall efterleivas, och på grund deraf tror jag icke, såsom min granne fruktar, att det behöfs en hel bataljon med inspektörer, utan att dessa tre äro fullt tillräckliga för ändamålet. Någon farhåga behöfver man således icke hysa för större utgifter i det afseendet.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har varit en tyst åhörare af den långa diskussionen, men innan den nu slutar ber jag att få säga blott ett par ord.

Den största betänkligheten jag haft är 5 §, emedan jag i allmänhet är rädd för att öka tjenstemännens antal alltför mycket och trodde, att detta möjligen skulle leda till alltför stora kostnader för statsverket. Men då jag erinrade mig, att vi på sjetta hufvudtiteln hafva qvar denna punkt oafgjord och således återstår att besluta, huru högt de skola afönas och huru många de skola vara, tror jag, att man såsom sagdt ännu kan komma att tala litet om frågan och sålunda rätta förhållanden, som vi möjligen frukta för. Jag får därför tillkännagifva, att jag röstar för förslaget, och anser att denna inspektion behöfves. Men hvad på mig ankommer skall jag nog försöka göra det för statsverket så billigt som möjligt, och hoppas, att det också skall lyckas. Och då skall det icke blifva så odrägligt för statsverket som mången tror.

Detta är det skäl, hvarför jag vill vara med om att antaga detta förslag.

Om förslag till lag, angående skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan yrkandet om återremiss numera återtagits, återstodo följande två yrkanden, nemligen *dels* om godkännande af paragrafen med den lydelse som af utskottet föreslagits och *dels* om afslag derå och antagande i stället af det af herr Månsson under öfverläggningen framställda ändringsförslag. Herr talmannen upptog hvaritdera af dessa båda yrkanden till proposition och förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för bifall till det förstnämnda yrkandet. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 5 § i förevarande lagförslag med den lydelse, som af lagutskottet i dess utlåtande n:o 40 tillstyrkts, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit nämnda paragraf och antagit i dess ställe den lydelse af paragrafen, som af herr *Månsson* under öfverläggningen föreslagits.

Omröstningen utföll med 107 ja och 97 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen med den lydelse, som af utskottet föreslagits.

§ 6 lydde:

Yrkesinspektör ege under den tid, arbetet pågår, efter tillsgelse hos vederbörande yrkesidkare eller arbetsföreståndare, tillträde

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara. till fabrik, verkstad eller annan arbetslokal äfvensom rätt att der företaga undersökningar, till hvilka hans tjänsteåligganden kunna gifva anledning.

(Forts.)

För bevarande af yrkeshemlighet må dock från sådan inspektion undantagas viss del af fabrik, verkstad eller annan arbetslokal. Skulle af yrkesidkare i sådant afseende gjord framställning af yrkesinspektör ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till Konungens befallningshafvande.

I fråga om denna § anförde:

Herr Sandwall: Denna paragraf anser jag vara en af de ömtåligaste i hela det föreliggande lagförslaget. Lagutskottet har här föreslagit ett tillägg, som börjar mycket vackert: »För bevarande af yrkeshemlighet må dock från sådan inspektion undantagas viss del af fabrik, verkstad eller annan arbetslokal», men hvartill sedan kommer något, som alldeles upphäver detta: »Skulle af yrkesidkare i sådant afseende gjord framställning af yrkesinspektör ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till Konungens befallningshafvande.» Det är ju alldeles naturligt, att det finnes många fabriker, som verkligen hafva yrkeshemligheter, på hvilka hela framgången af deras industri beror, och för hvilka de offrat lång tid och mycket penningar.

Om då en industriidkare säger åt yrkesinspektören: »Denna lokal innehåller min yrkeshemlighet; här vill jag icke låta någon intränga», så anser jag att det skulle bevisa allt för starkt misstroende mot en sådan industriidkare, om man ger inspektören rätt att svara: »Jag vill in der, och jag vädjar till Konungens befallningshafvande.» Detta skulle ju med andra ord innebära, att Konungens befallningshafvande skulle kunna mot yrkesidkaren vilja tillåta inspektören att bese just det, som egaren önskade hemlighålla. En slump kan der vid lag göra, att Konungens befallningshafvande faller det utslaget: »Inspektören skall hafva tillträde till allt inom fabriken.»

Då frågar jag: om, såsom jag sade, en industris framgång eller den öfverlägsenhet en fabrik har framför andra beror just på denna yrkeshemlighet, kan det då vara rimligt, att slumpen skall afgöra, om yrkesinspektören skall ega tillträde till just det, som industriidkaren med all magt vill hålla hemligt?

Jag är alldeles viss på att, om Första Kammaren blir uppmärksam på den invändning jag här framställt, en sammanjemkning skall blifva mycket lätt att åstadkomma på så sätt, att man stryker den sista meningen i momentet, den nemligen som lyder: »Skulle af yrkesidkare i sådant afseende gjord framställning af yrkesinspektör ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till Konungens befallningshafvande.»

Jag föreslår därför, att paragrafen måtte återförvisas till utskottet, för att denna del af densamma må uteslutas, och anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Om förslag till lag angående skydd mot yrkesfara.

(Forts.)

Herr Lilienberg: Det moment af ifrågavarande paragraf, mot hvilket en talare nu framställt anmärkingar, är, såsom herrarne torde finna, tillagdt af lagutskottet; något motsvarande stadgande fans nemligen icke i Kongl. Majt:s proposition. Momentet har tillkommit för att bereda skydd åt industriidkarne och göra det möjligt för dem att från inspektion undandraga någon del af sin tillverkning. Men så långt synes man mig dock icke kunna gå, som den värde talaren yrkat, eller att gifva industriidkarne rätt att sjelfve afgöra, hvad de skulle vilja undandraga från inspektion. Då skulle ju en industriidkare kunna undantaga snart sagdt hela fabriken.

Det måste alltså finnas någon, till hvilken fabriksinspektören kan vädja i sådana fall. I öfverensstämmelse med lagens öfriga bestämmelser kan denne *någon* icke vara någon annan än Konungens befallningshafvande.

På dessa skäl yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Sandwall: Herr vice ordföranden i lagutskottet sade, att, om den del af utskottets yttrande uteslötes, som jag nu föreslagit, skulle yrkesidkaren kunna undandraga sig att lemna inspektören tillträde till alla verkstads- eller fabrikslokalerna; jag föreställer mig dock, att en industriidkares ord i dylika fall böra väga lika mycket som en yrkesinspektörs, och att ingen anledning fins att misstänka, att en industriidkare skulle uppgifva såsom hemliga delar af sin tillverkning, som icke böra så vara, utan dit yrkesinspektören bör ega tillträde. Med samma, ja, med ännu mycket större skäl bör man då kunna misstänka, att inspektören skulle vilja komma åt industriidkarens yrkeshemligheter.

Jag yrkar fortfarande återremiss.

Herr Lilienberg: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på, att en återremiss till ingenting tjenar, emedan Första Kammaren redan fattat beslut i frågan.

Herr Sandwall: Jag hör nu att Första Kammaren antagit lagörslaget sådant det föreligger, och under sådana förhållanden återtager jag mitt yrkande om återremiss och yrkar i stället bifall till paragrafen med uteslutande af dess sista punkt, så lydande: »Skulle af yrkesidkare i sådant afseende gjord framställning af yrkesinspektör ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till Konungens befallningshafvande.»

Om förslag till
lag angående
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

Chefen för kongl. civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag är i det väsentligaste förekommen af lagutskottets vice ordförande. Jag vill blott fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att om, såsom talaren på jönköpingsbanken yrkat, sista punkten i paragrafens andra moment skulle borttagas, man derigenom skulle lemna yrkesidkare möjlighet att faktiskt omöjliggöra hvarje inspektion af deras fabriker. Jag tror visserligen icke, att yrkesidkarne skulle missbruka sin rätt ända derhän, men jag anser dock icke lämpligt att, såsom talaren yrkat, alldeles borttaga denna punkt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen gifvit propositioner enligt de gjorda yrkandena, godkändes paragrafen oförändrad.

Vid föredragning af nästföljande § 7 begärdes ordet af:

Herr Bratt, som yttrade: Men hänsyn till den nu föreliggande paragrafen har en aktad korporation inom det samhälle jag tillhör, nemligen *tekniska samfundet i Göteborg*, förenat sig om en erinran, som icke synes mig sakna fog, hvarför jag skall bedja att få göra mig till en tolk för densamma.

Man tror nemligen, att sjelfva begreppet »*yrkeshemlighet*» icke är så fixerad, att icke ändamålet med denna lagparagraf till en viss grad skulle kunna förfelas, derest man ej i några närmare bestämmelser angäfvne paragrafens syfte; och man anser, att om *en* person förklarar något vara en yrkeshemlighet, detta icke hindrar, att *en annan* kan förklara, att både han sjelf och andra till mer eller mindre grad hade kännedom derom förut, och att han alltså med hänsyn dertill icke behöfver anse sig förbunden till någon större förbehållsamhet. Man har därför också uttalat såsom ett önskningsmål, att för yrkesinspektörerna uppställes såsom allmän regel, att de icke böra göra några meddelanden alls, som kunde i någon mån innebära indiskretion emot de fabriker, som de inspekterat.

Huru vida en bestämmelse härom borde intagas i sjelfva lagen, derom kan man möjligen hafva olika åsigter. För min del anser jag detta *icke* lämpligt, hvarför jag icke heller vill göra något yrkande derpå. Men jag har dock under diskussionen velat meddela detta, för den händelse man till ifrågavarande, från synnerligt sakkunnigt håll framställda önskningsmål skulle kunna taga någon hänsyn vid utfärdande af den blifvande instruktionen för yrkesinspektörerna.

Vidare anfördes icke. Paragrafen godkändes.

§§ 8—12. Godkändes.

Slutmeningen äfvensom *ingressen* och *rubriken* till lagförslaget godkändes, sådana de af utskottet föreslagits, hvarefter den af utskottet gjorda *hemställan* förklarades vara genom kammarens redan fattade beslut besvarad.

§ 2.

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner om ändring af § 23 Riksdagsordningen.

I förevarande ämne hade inom Andra Kammaren väckts två särskilda motioner, hvilka af kammaren hänvisats till konstitutionsutskottet, nemligen n:o 24, af herr *G. Ryding*, och n:o 56, af herr *P. Svensson* i Brämhult.

Jemte hemställan, det icke någondera af berörda motioner måtte af kammaren bifallas, föreslog deremot utskottet i föreliggande utlåtande:

att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 23.

(Nuvarande lydelse:)

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje

(Föreslagen lydelse:)

Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller *Riksdagen sammanträder i följd deraf att Konungen med upplösande af Riksdag förordnat om nya val*, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Om ändring af § 23 riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring af § 23 riksdagsordningen.
(Forts.)

dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Herr C. U. Widström hade inom utskottet varit af skiljaktig mening och i en vid utlåtandet fogad reservation framlagt ett särskildt förslag till redaktion af ifrågavarande grundlagsparagraf, hvilket förslag var af följande lydelse:

§ 23. Hvarje ledamot — — — — lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, äfvensom när riksdag sammanträder i anledning af upplösning som nyss är nämnd, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler; hvilket dock ej i någotdera fallet må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot — — — — af arfvodet.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Widström: Inom utskottet föreläge åtskilliga förslag till redigering af den förändring, som varit ifrågasatt i denna paragraf. Ibland dessa förslag voro ett af mig i utskottet framställt, hvilket förslag jag tagit mig friheten att såsom reservation bifoga betänkanDET. Såsom herrarne finna, skiljer sig detta förslag i sak icke från hvad utskottet föreslagit. Jag trodde mig endast genom den redaktion, jag gifvit åt mitt förslag, hafva uttryckt den förändring man afsett dels något egentligare, dels äfven i visst afseende något tydligare, än hvad utskottets förslag innehåller. Såsom bekant har nu emellertid Första Kammaren redan antagit det af utskottet framställda förslaget. Jag är derför tveksam, om jag såsom reservant bör göra något yrkande med afseende på mitt alternativa förslag. Det afser ju nemligen icke alls att förhindra den ifrågavarande förändringen, utan endast att gifva en något bättre formulering åt ordalagen. Ett eventuellt antagande af mitt förslag skulle dock måhända kunna utgöra ett hinder för frågan i dess helhet, hvarför jag för min del icke nu vill framställa något yrkande derom.

Jag vill dock erinra, att den afvikelse från utskottets förslag, som min redaktion i sin sista del innehåller, nemligen att i paragrafen skulle inskjutas orden »i någotdera fallet» i afseende på beräkningen af riksdagsmannaarfvodet — synes mig vara af den beskaffenhet, att en sammanjemkning, derest förslaget till utskottet skulle återremitteras, mycket lätt skulle kunna verkställas.

Emellertid framställer jag för närvarande icke heller något yrkande om återremiss, utan vill afbida, huru vida min reservation vinner något understöd i kammaren.

Om ändring af § 23 riksdagsordningen.

(Forts.)

Herr Ljungman: Då det synes mig, som den af herr Widström affattade redaktionen är bättre motiverad och tydligare affattad, än utskottets förslag; och då det vidare är klart, att en sammanjemkning af besluten kan ega rum på så sätt, att konstitutionsutskottet af två förslag med alldeles samma sakliga innehåll åstadkommer ett nytt, som i språkligt hänseende står framför dem båda; så vill jag för min del yrka bifall till herr Widströms reservation.

Herrar *Lilienberg* och *Andersson* i Nöbbelöf instämde med herr Ljungman.

Herr Waldenström från Gefle yttrade: Om det skulle vara möjligt, att en sammanjemkning af det ena och andra skulle kunna af konstitutionsutskottet göras, så skulle jag också vilja vara med om att yrka bifall till reservationen, hvarvid jag dock ville tillägga, att orden: »när riksdag *sammanträder*», som uppenbarligen innebära ett språkfel, måtte ändras till: »när riksdag *sammanträdt*», såsom herr Ryding i sin motion föreslagit.

I detta yttrande instämde herr *Elowson*.

Vidare anförde:

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag instämmer i hvad herr Ljungman yttrat och yrkar bifall till herr Widströms reservation, hvilken jag anser vara tydligare än utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Jag skall också för min del be att få yrka bifall till reservantens förslag; ty om än utskottet icke skulle kunna sammanjemka förslagen, så förlora vi icke något på, att frågan får hvila ännu ett år. Det blir tids nog nästa riksdag att afgöra densamma, då man fått tillfälle att ytterligare tänka derpå. Otvifvelaktigt är, att reservantens förslag är tydligare än utskottets här föreliggande.

I sammanhang härmed ber jag få fästa uppmärksamheten på en annan fråga, nemligen det förhållandet, att när en ledighet i Andra Kammaren uppstått, får den afgående riksdagsmannen uppbära arfvode med 10 kronor om dagen, till och med den dag han afgår från Riksdagen, och den i hans ställe valde nye riksdagsmannen erhåller äfven han 10 kronor om dagen för den återstående tiden af riksdagen. Hittills har således detta tillämpats så, att den nye fått sina 10 kronor om dagen för hela den

Om ändring
af § 23 riksdagsordningen.

(Forts.)

tid han vid riksdagen varit närvarande, äfven om denna räckt en eller annan vecka utöfver de 4 månader eller 120 dagar, som riksdagsarbetet egentligen bör upptaga och för hvilken tid arfvode är i grundlagen åt riksdagsman tillerkänd med 10 kronor pr dag. Jag anser emellertid den principen böra vara gifven, att ingen riksdagsman bör uppbära arfvode för den tid, som kan gå utöfver 120 dagar. För denna tid bör han, icke ens om han kommer in under senare delen af riksdagen, uppbära någon ersättning. Äfven i år blir här i Kammaren en ny riksdagsman vald för den senare delen af riksdagen, efter den stockholmsrepresentant, som gått undan. Den senare har uppburit arfvode med 10 kronor om dagen. Om nu Riksdagen kommer att vara endast i 4 månader, så erhåller den nyvalde 10 kronor om dagen för den tid han här är närvarande; så att om han kommer in i Kammaren 14 dagar förr än 120 dagar förflutit från riksdagens början, erhåller han därför 10 kronor om dagen, eller 140 kronor. Men varar Riksdagen t. ex. ytterligare 14 dagar, får han uppbära 10 kronor om dagen äfven för denna tid, under hvilken de andra riksdagsmännen icke äro berättigade att erhålla något arfvode. Jag anser, att konstitutionsutskottet bör taga äfven denna fråga i öfvervägande och söka ställa så till, att för den tid, som går utöfver 120 dagar vid en riksdag, *ingen* riksdagsman får uppbära arfvode.

Jag tror således, att om förslaget skulle hvila till nästa år, det vore skäl, att konstitutionsutskottet toge äfven denna fråga i öfvervägande.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Ljungman: Med anledning af hvad herr Waldenström yttrade, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att det finnes tvenne ord i samma moment, der samma tempus användes. Der står nemligen: »när Konungen *upplöser* riksdag», och: »eller ledamot af kammaren eljest *afgår*». Man skulle alltså vara tvungen att äfven der vidtaga en ändring från presens till perfektum, om herr Waldenströms mening gillades. Bäst är att bifalla reservationen, sådan den föreligger, enär den är affattad i enlighet med gällande språkbruk.

Herr Waldenström från Gefle: Jag vill endast fästa uppmärksamheten på, att när det står: »när konungen *upplöser* riksdag», och: »eller ledamot af Kammaren eljest *afgår*», så är detta alldeles språkligt riktigt; och det är just detta, som förledt konstitutionsutskottet att i sista momentet begå det språkfelet att skrifva presens i stället för supinum. Så förhåller det sig med den saken.

Herr Rydin: Med denna fråga eger det besynnerliga förhållandet rum, att hvilket förslag än framlägges, möter det in

vändning, ehuru, så vidt jag kunnat höra, icke någon anmärkning framstälts emot det förslag, utskottet kommit fram med. Hvaruti otydligheten skulle bestå, det har man icke fått veta.

Hvad beträffar den fråga, som herr Sven Nilsson framkastade angående vigten af ett förtydligande angående rätt för en efter riksdagens början nyvald representants rätt till arfvode, så medgifves gerna, att det är en fråga, som kan ganska väl framställas. Men ingen motion har i det afseendet blifvit väckt. Derför har konstitutionsutskottet icke tagit och icke kunnat taga den frågan under ompröfning med anledning af de väckta motionerna. Jag vill dock nämna, att äfven den frågan under utskottets öfverläggning blifvit berörd; men man ansåg sig icke böra införa frågan såsom uti förevarande betänkande, för att ej ytterligare inveckla förevarande sak. Jag för min del instämmer i den tolkning, som af herr Sven Nilsson blifvit anförd. Denna fråga hör emellertid icke hit.

Om ändring af § 23 riksdagsordningen.

(Forts.)

Hvad nu det föreliggande förslaget angår, så synes det mig underligt om Andra Kammaren, då Första Kammaren ansett det af utskottet framställda förslaget vara fullt tydligt och, ehuru det varit debatt derom, antagit detsamma — om denna kammare då skulle anse det vara så otydligt, att den icke kan antaga det. Hvad mig sjelf beträffar, är jag alldeles indifferent för hvilketdera förslaget som antages. Vi hade 4 eller 5 olika förslag inom utskottet, hvilka föreföllo mig vara tydliga allesammans. Det synes emellertid vara svårt att taga denna fråga i och för sig i betraktande — man kunde liksom vid sista riksdagen tro, att »en hund låg begrafen» under hvilket förslag som helst, och att utskottet således ville skjuta fram den frågan, huru vida riksdag, som sammanträdt i följd deraf att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om nya val, skulle anses som en fortsättningsriksdag eller en ny riksdag. — Till följd deraf tänkte man: »Nu skola vi framställa ett förslag sådant, att man icke kan påstå, att något dylikt ligger gömdt der bakom», hvarför vi helt enkelt, såsom af betänkandet synes, afskrefvo ordalagen i 36 § Riksdagsordningen; på detta sätt, tänkte vi, skola vi åtminstone kunna använda de riktiga uttrycken. Man gjorde det för att visa, att man ville ställa sig kammarens önsknningar till efterrättelse och göra en ändring, så att icke något slags godtycke skulle kunna göra sig gällande eller några slutsatser kunna dragas af utskottets förslag. Nu har Första Kammaren ansett det vara tydligt och antagit detsamma med ganska stor pluralitet. Jag skulle därför vilja föreslå, att äfven denna kammare antog det. För min del är jag, som sagdt, alldeles indifferent för hvilketdera förslag kammaren antager. Jag är öfvertygad om, att, ifall reservationen varit utskottets förslag och detta förslag varit reservation, skulle man framställt detta förslag såsom företrädesvis antagligt. Vilja nu herrarne instämna med Första Kammaren

Om ändring
af § 23 riksdagsordningen.

(Forts.)

och antaga utskottets förslag, mot hvilket ingen anmärkning gjorts i afseende på tydlighet, så är det bra. Vilja herrarne taga herr Widströms förslag, mot hvilket jag ej heller har något att anmärka, emedan det också är fullt tydligt, så har man dermed endast något uppskjutit frågan; men jag är öfvertygad, att, om vi fråga Första Kammaren: »Vilja herrarne vara goda och instämma i herr Widströms förslag?» vi skola få till svar: »Ja, det förslaget kunna vi också gerna antaga». Första Kammaren antog vid den senaste riksdagen det då framlagda förslaget. Frågan är nu endast den, om herrarne anse, att vi med afseende på förslaget redaktion böra på detta sätt, så att säga, »åka fram och tillbaka», allt efter enskilda ledamöters smak för den ena eller andra redaktionen? Kan det vara lämpligt att göra redaktionsfrågor till föremål för vidlyftiga debatter? Så många vi här äro, kan nog hvar och en hitta på ett förslag, som han anser vara det allra förträffligaste. Godt vore emellertid, om utskottet finge veta bestämdt hvad kammaren vill. Antager man förslaget, är saken klar. Antager man det icke, är det skäl att bifalla herr Widströms reservation; och får jag uttrycka den förhoppning, att Första Kammaren i så fall också skall antaga densamma.

Herr Fosser: Det är temligen gifvet, att då det endast gäller ett redaktionsförslag, meningarna kunna vara mycket delade. Då fråga är om sådana saker, tycker den ene så och den andre så; och det är icke lätt att tillfredsställa alla. Ju mindre saker det gäller, desto svårare är det att få alla att förena sig om ett förslag; hvar och en vill hafva det på sitt vis.

För min del tror jag, att hvad utskottet föreslagit, är i sak riktigt och fullt exakt uttryckt; jag har icke heller hört någon förneka det. Jag medgifver också, att förhållandet är detsamma med afseende på reservationen; i sakligt afseende tror jag äfven den är riktig. Att dock utskottet stannat vid det förslag, som det framlagt, beror derpå, att utskottet saknat anledning att företa en ny redaktionsförändring af paragrafen i dess helhet. Ty såsom vi veta är den föreslagna ändringen, hvarigenom man skulle tillägga ett nytt moment i paragrafen, föranledd af vissa missförhållanden i afseende på arfvodesbeloppet, hvilka yppade sig under majriksdagen. För att rätta detta, är det föreslaget att tillägga ett nytt moment. Detta har utskottet också gjort. Men utskottet har icke gjort några förändringar af paragrafen i sin helhet af det enkla skälet, att ingen anmärkning deremot förekommit. I öfrigt har utskottet, såsom dess vice ordförande nämnade, upptagit grundlagens egna ord för att få ett lämpligt uttryck för det nya momentet. Uttrycken äro nemligen, såsom herrarne finna, hemtade ur 36 § riksdagsordningen. Jag tror således, att utskottet har haft rätt goda skäl för det förslag, som det framställt. Då nu dessutom Första Kammaren funnit detta förslag

vara sådant, att det af kammaren blifvit godkänt, förefaller det mig, som om denna Kammare också skulle kunna bifalla hvad utskottet föreslagit; och tillåter jag mig att yrka bifall härpå.

Om ändring af § 23 riksdagsordningen.

(Forts.)

Häruti instämde herrar Svensson i Brämhult och Petersson i Eksebo.

Herr Nyström: Efter som vi kommit in på dessa språkgranskningsfrågor, tillåter jag mig yttra några ord.

Jag är icke öfvertygad om, att det föreligger något språkfel, i den rigtning herr Waldenström påpekade, uti herr Widströms eller i konstitutionsutskottets förslag. Här äro tre försatser, som alla äro koordinerade. Alla kunna hafva verbet i presens; alla kunna också hafva det i supinum. Men icke finnes det något särskildt skäl att sätta två predikat i presens och det tredje i supinum. Det kan gå an med båda delarne; men det bör vara enhet i det hela.

Men deremot kunde man måhända säga, att i ett annat afseende de olika satserna icke riktigt hänga tillsammans. Det är visserligen icke någon reel otydlighet; men om det öfverensstämmer med godt språkbruk, vill jag lemna derhän. Bland försatserna finnes nemligen en, som lyder så: »när *ledamot af kammaren eljest afgår* från sin befattning under riksdagen»; i eftersatsen heter det: »*kammarens ledamot undfår* i dagtraktamente tio riksdaler». När man således först talar om, att kammarens ledamot afgår, och sedan, att han uppbär 10 riksdaler, äro ordalagen icke sådana de borde vara i språkligt afseende. Jag medgifver, att i realiteten förefinnes icke någon tvetydighet; och jag skall icke alls hafva något emot att godkänna konstitutionsutskottets förslag. Men om frågan skall återremitteras för förnyad behandling, kan detta påpekande möjligen vara på sin plats. För min del anser jag, att man borde få i en särskild punkt uttryckt, hvad som skall ske, när ledamot afgår. Eljest kan saken icke blifva fullt tydligt framsteld.

Herr Elowson: Den fråga, som nu föreligger till kammarens pröfning, är i sjelfva verket mycket enkel. Den 23 § i riksdagsordningen innehåller nemligen en allmän bestämmelse om det arfvode, som skall till ledamot af Andra Kammaren utbetalas vid lagtima riksdag. Derifrån äro tre undantag gjorda. Dessa tre undantag äro icke alldeles likställiga. Det är nu fråga om ett fjerde undantag, hvars omfång och innehåll är fullt bestämdt. Frågan gäller sålunda endast att på ett språkligt sätt uttrycka detta. De två första undantagen afse de fall, då arfvodesberäkningen begränsas i följd af någon händelse, som inträffar. Det ena hänför sig till det fall, att Konungen upplöser Riksdagen; i och med detsamma är det bestämdt, huru stort arfvode hvarje

Om ändring
af § 23 riksdagsordningen.

(Forts.)

ledamot af Andra Kammaren skall hafva. Det andra undantaget afser det fall, att en riksdagsman af en eller annan anledning afgår; då är det också bestämdt, huru stort arfvode han skall erhålla. Sedan kommer enligt gällande författning det tredje undantaget. Med afseende härpå heter det icke: »eller när urtima riksdag sammanträder», utan det heter: »*under* urtima riksdag». Det förutsättes nemligen, att en urtima riksdag varar kortare tid än 4 månader. Nu är det fråga om en riksdag, som sammanträdt under vissa förhållanden, hvilka äro egendomliga, nemligen derutinnan att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnat om nya val. När denna riksdag då sammanträder, kan man antaga, att tiden för dess rådplägingar blifver kortare än 4 månader. Derför vill man hafva bestämmelse om, att arfvodet för sådan riksdag må kunna begränsas till de dagar, under hvilka den varar. Då synes det mig mest öfverensstämmande med språkbruket, stilen och andan i gällande paragraf att sammanställa detta undantag med det *tredje* och säga: »*under* den riksdag, som sammanträdt i följd af de och de förhållandena, undfår ledamot i dagtraktamente 10 riksdaler. I sjelfva verket torde det vara ett språkfel att sätta verbet i presens med afseende på det undantag, som här skall angifvas. Det synes mig vara fullt riktigt att säga: »när Konungen *upplöser* Riksdag, undfår ledamot af Andra Kammaren i dagtraktamente 10 riksdaler.» Det synes mig ock vara fullt riktigt att säga: »När ledamot af kammaren eljest *afgår*, undfår han eller hans rättsinnehafvare 10 riksdaler i dagtraktamente.» Men det synes icke öfverensstämma med svenskt språkbruk att säga: »När en Riksdag *sammanträder*, undfår ledamot af Andra Kammaren i dagtraktamente 10 riksdaler.» Detta är icke fullt språkligt korrekt. Det kan icke tillämpas efter ordalydelsen; i stället borde det stå: »när Riksdag *sammanträdt*.»

Men man skulle kunna afhjelpa denna olägenhet genom en annan redaktion, och anhåller jag därför att, efter frågan kommit på tal, få framställa till kammarens bepröfvande ett annat förslag, som jag tror vara fullt språkligt och öfverensstämma med såväl stilen som andan i gällande 23 §. Det skulle bestå deruti, att efter orden: »*förflutit, så ock*», insattes: »*under riksdag, hvilken sammanträdt på grund af Konungens förordnande om nya val.*» 1:a mom. af § skulle följaktligen komma att i sin helhet lyda sålunda: »Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, så ock *under riksdag, hvilken sammanträdt på grund af Konungens förordnande om nya val,*

eller under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.»

Då frågan kommit på tal, anser jag mig, herr talman, böra anhålla att få öfverlemna detta mitt förslag och yrka bifall till detsamma. För den händelse frågan skulle återremitteras till utskottet, kunna meningarne sammanjemkas. Jag anser det uttryck utskottet valt icke fullt tillfredsställande, ehuru jag erkänner, att saken icke är af synnerligt stor betydelse.

Jag anhåller således, herr talman, om proposition på mitt nyss nämnda förslag.

Herr Sven Nilsson: Jag vet väl, att icke någon motion blifvit väckt i den af mig i mitt förra anförande berörda frågan, men jag har påpekat ett faktiskt förhållande, för att konstitutionsutskottet, om det kommer att taga ärendet under förnyad pröfning, dervid må kunna fästa sig vid äfven det förhållande jag antydt. Konstitutionsutskottet kunde ju, äfven om ingen motion föreligger, framställt förslag derom.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på, såsom för öfrigt redan framhållits, att lämpligheten af de olika förslagen beror på, huru man i en framtid kommer att anse en riksdag, som sammanträder, sedan Konungen med upplösning af riksdagen förordnat om nya val, och om man i detta fall anser det vara en eller två riksdagar. Den frågan vill jag nu icke inlåta mig på, utan lemna den helt och hållet ur sigte. Men kommer i framtiden den tolkningen att tillämpas, att man skall anse det som *en* riksdag, då är herr Widströms förslag tydligare, när det der heter: »hvilket dock ej i någotdera fallet må öfverstiga sammanlagdt 1,200 riksdaler. Utskottets förslag är verkligen icke i detta fall lika tydligt som reservationen, ehuru jag medgifver, att äfven det *kan* tolkas på samma sätt. Och då det är af vigt att, då man har att välja mellan flera förslag, man tager det tydligaste, samt för att ej riskera att utskottets förslag vid en kommande riksdag just för sin otydlighet komme att förkastas, yrkar jag bifall till herr Widströms reservation.

Herr Billing: Jag skall för min del yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag. Jag tror verkligen icke, att hvarken de herrar, som hafva ett så fint språköra, eller de som se på sjelfva saken, derigenom skola på något sätt blifva lidande.

Hvad först angår frågan, om man genom en återremiss skulle förmå Första Kammaren att bifalla reservationen, så har jag hört omtalas, att det under diskussionen der angående denna fråga hade yrkats bifall till reservationen, att detta yrkande blifvit bestridt och votering anställd, som utfallit för utskottets förslag med 61 röster emot 30. Huru vida under sådana förhållanden

Om ändring
af § 23 riksdagsordningen.
(Forts.)

Om ändring af § 23 riksdagsordningen.
(Forts.)

Första Kammaren skall gå in på att frångå sin mening och antaga reservationen, torde vara mycket osäkert.

För min del anser jag det uttryck, som konstitutionsutskottet begagnat, vara fullt ut så riktigt som det reservanten användt, och detta af det skäl, att här uttryckligen står: »eller riksdagen sammanträder i följd deraf att Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnar om nya val», medan reservanten endast hänvisar till det gamla uttrycket »Konungen upplöser riksdag, innan den varit 4 månader tillsammans». Men detta sista uttryck är icke fullt riktigt. I 5 § Riksdagsordningen står det, att lagtima riksdag ej kan utan egen begäran upplösas, förr än den varit 4 månader tillsammans. I ett fall, då Riksdagen upplöses, innan den varit fyra månader tillsammans, erhålla dock ledamöterna af Andra Kammaren ett arvode af 1,200 kronor, nemligen då Riksdagen upplöses på dess egen begäran. Men det står icke i 23 §, och det torde därför icke vara fullt lämpligt att hänvisa till stadganden, som i sjelfva verket ej äro absolut rigtiga. Derför är konstitutionsutskottets förslag bättre än reservantens, emedan det der är bestämdt och tydligt utsagdt, att det gäller Riksdag, som sammanträder i följd deraf, att Konungen med upplösande af Riksdag förordnat om nya val.

Hvad vidare beträffar frågan, om det skall vara presens eller perfektum, så torde herrarne finna, om herrarne vilja vara goda och granska §, att »när» på detta ställe icke är någon egentlig tidspartikel, utan att det betyder »i det fall att»; och när det har den betydelsen, så torde väl presens vara riktigare.

Hvad beträffar den antites, som reservanten påstått förefinnas mellan »antingen» och »eller», så är det enligt min åsigt ingen antites, utan endast särskilda fall, som uppräknas.

På dessa grunder tror jag, att kammaren med största lugn kan antaga konstitutionsutskottets förslag, så mycket mer som Första Kammaren redan antagit detsamma.

Herr *Beskow* instämde häruti.

Herr *Månsson*: Vid förra årets riksdag, då konstitutionsutskottet framlade förslag i samma sak, gjordes anmärkningar mot det samma hufvudsakligen af det skäl, att det var skrifvet och taladt om »riksdagssammanträde», och i motiveringen voro intagna ord, som kunde tolkas så, att utskottet velat fastslå den meningen, att Riksdag, som sammanträder efter det Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnat om nya val, vore fortsättningsriksdag och icke ny riksdag. Den tvisten har nu konstitutionsutskottet, så vidt jag kan se, helt och hållet undanröjt. Det framhölls också då med anledning af detta uttryck »riksdagssammanträde» af en ledamot af denna kammare, att det kunde tolkas så, att man för begge dessa sammanträden tillsammans

blott kunde få 1,200 kronor. Denne talare, herr Carl Hvarsson, yttrade härom: Jag vill icke så mycket fästa mig vid ordet »riksdagssammanträde» i annat hänseende; men med begagnandet af det ordet kan det blifva fråga, om det icke finnes någon tvetydighet i utskottets förslag, som kan föranleda till förvecklingar, som blifva värre än de, som förut egt rum. Begagnar man det ordet, kan det nemligen lätt komma derhän, att med anledning af hvad de efterföljande orden i paragrafen innehålla om, att arvodet icke får öfverstiga 1,200 kronor, denna föreskrift må hända kunde komma att tillämpas för båda sammanträdena, som om de tillsammans utgjorde en riksdag i fråga om arvodets fördelning. Nu är emellertid denna omständighet helt och hållet borttagen, och således tror jag, att denna tolkning af ordet »sammanlagdt» också här förfallit. Och då detta ord förut kunnat tillämpas utan att gifva anledning till missförstånd, torde det medgifvas, att det äfven hädanefter bör kunna rätt förstås. Man bör därför icke onödigt krångla bort saken och framställa anmärkningar, der icke skäl till sådana finnas.

Då Första kammaren, som väl kan tolka grundlagen lika bra som den Andra, redan antagit den af utskottet föreslagna ordalydelsen, så anser jag, att Andra Kammaren, så vidt den vill saken, äfven bör antaga utskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, yrkar bifall.

I detta yttrande instämde herr *Larsson* i Fole.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad; och sedan herr talmannen till proposition upptagit hvart och ett af de olika yrkandena, biföll Kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Lagutskottets utlåtanden n:o 43, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864; och

n:o 44, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 10 § rättegångsbalken;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af 20 § i jagtstadgan den 21 oktober 1864;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtanden n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändringar i och tillägg till resereglementet den 11 februari 1881; och

*Om ändring
af § 23 riks-
dagsordnin-
gen.*

n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om sammanförande uti en författning af gällande bestämmelser i fråga om rust- och rotehållares skyldigheter att anskaffa manskap och hästar samt verkställa transporter; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statsbidrag till undervisning i qvinlig slöjd.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>B. Bengtsson</i> i Boberg	under 14 dagar f. o. m. den 15 dennes
» <i>A. Persson</i> i Mörarp	» 14 » » » 11 »
» <i>W. Ullman</i>	» 14 » » » 13 »
» <i>Elis Nilson</i>	» 14 » » » 11 »
» <i>C. T. Lind</i>	» 14 » » » 13 »
» <i>A. Johansson</i> i Löfåsen	» 10 » » » 15 »
» <i>A. Svensson</i> i Edum	» 14 » » » 11 »
» <i>C. G. Anderson</i> i Skeenda	» 12 » » » 15 »
» <i>A. G. Björkman</i>	» 12 » » » 11 »
» <i>J. H. E. Dieden</i>	» 12 » » » 13 »
» <i>A. Andersson</i> i Hakarp	» 14 » » » 12 »
» <i>G. W. Svensson</i> i Rydaholm	» 9 » » » 12 »
» <i>A. M. Lundberg</i>	» 14 » » » 15 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,58 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 10 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 dennes.

§ 2.

Beträffande riksdagsarbetets fortgång under den återstående delen af månaden meddelade herr talmannen att, efter öfverläggning inom talmanskonferensen vid i dag hållet sammanträde, öfverenskommits:

att statsutskottets utlåtande n:o 9, angående reglering af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, hvilket utlåtande numera inkommit till kamrarne, komme att, såsom förut varit afsedt, företagas till behandling nästa lördag den 13 dennes;

att vidare sammanträde komme att hållas jemväl nästpåföljande måndag, den 15, dels för slutbehandling af förenämnda utlåtande, i händelse detsamma icke hunne under lördagen fullständigt genomgås, dels äfven för behandling af öfriga då två gånger bordlagda ärenden;

att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som derförinnan kunde varda af båda kamrarne godkända, komme att anställas fredagen den 26 i denna månad; samt

att särskilda utskottets utlåtande, angående väghållningsbesvärets ordnande, komme att företagas till behandling lördagen den 27 april och, om så blefve nödigt, handläggningen af samma utlåtande fortsättas måndagen den 29 i samma månad.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de i statsutskottets memorial n:is 26, 31, 40, 43 och 44 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri kamrarne fattat stridiga beslut, samt denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar, enligt nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 26, punkt 1).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till anskaffande af två 2:a klassens minbåtar anvisar på extra stat för år 1890 ett belopp af 210,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 92 Ja och 125 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit

med	103 Ja och 29 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller	92 Ja och 125 Nej,
sammanräkningen visar	195 Ja och 154 Nej,

Och hade alltså beslut i denna fråga hlifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 26, punkt 2).

Den, som vill, att Riksdagen på det sätt bifaller Kongl. Maj:ts framställning angående löneförbättring åt lärarne vid sjökrigsskolan, att Riksdagen till löneförbättring åt lärarne vid nämnda skola utöfver de 1,300 kronor, som enligt 1888 års riksdags medgifvande få dertill användas, på extra stat för år 1890 beviljar 1,860 kronor, under vilkor att den af sjökrigsskolans lärare, som deraf vill komma i åtnjutande, icke får jemte sin

lärarebefattning vid nämnda skola utöfva lärareverksamhet vid någon undervisningsanstalt för inträde i sjökrigsskolan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att Riksdagen, under vilkor att lärarne vid sjökrigsskolan icke utöfva lärareverksamhet vid privat läroanstalt för inträde till sjökrigsskolan, till löneförbättring åt lärarne vid nämnda skola, utöfver de 1,300 kronor, som enligt 1888 års Riksdags medgifvande få dertill användas, på extra stat för år 1890 beviljat 1,860 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 79 Ja och 139 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommit och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade

utfallit med	87 Ja och 44 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammar-	
rens röster eller	79 Ja och 139 Nej,
sammanräkningen visar	166 Ja och 183 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 31).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, till fortsättning af arbetena å stambanan norr om Sollefteå för år 1890 beviljar ett anslag af 4,000,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen till fortsättning af arbetena å stambanan norr om Sollefteå för år 1890 beviljat ett anslag af 2,500,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflennade samt en sedel af-
lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kamma-
ren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här
vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öpp-
nande och uppräknig och utföll omröstningen med 92 Ja och
124 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition,
som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af
Första Kammaren samtidigt anstald, hade

utfallit med	97 Ja och	35 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens		
röster eller	92 Ja och	124 Nej,
sammanräkningen visar	189 Ja och	159 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen
fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 40, punkt 1).

Den, som vill, att Riksdagen, med godkännande af det i
statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 Januari 1889 in-
tagna förslaget till stat för en landtbruksstyrelse, må medgifva,
att i riksstaten under sjetten hufvudtiteln näst efter anslaget till
väg- och vattenbyggnadsstaten uppföres under benämningen »landt-
bruksstyrelsen» ett anslag af 29,300 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts
förevarande förslag, att Riksdagen *dels* faststält följande

Stat för landtbruksstyrelsen:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
Öfverdirektören och chefen ----	5,000	2,000	7,000	
Fiskeriinspektören -----	2,500	1,500	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor; och skall, om vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, lönen, så länge denna förmån kvarstår, minskas med 150 kronor.
1 byråingeniör ----	2,500	1,500	4,000	
1 d:o -----	2,500	1,500	4,000	
1 sekreterare ----	1,800	1,200	3,000	
1 vaktmästare ----	500	300	800	
Till extra biträden, vikariatsersättning och expenser -----	---	---	5,000	
Summa -----	---	---	27,800	

dels och medgifvit, att i riksstaten under sjetta hufvudtiteln näst efter anslaget till väg- och vattenbyggnadsstaten uppföres under benämningen »landtbruksstyrelsen» ett anslag af 27,800 kronor.

Sedan voteringszedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af- lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringszedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 63 Ja och 155 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade

utfallit med ----- 86 Ja och 44 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller ----- 63 Ja och 155 Nej,

sammanräkningen visar ----- 149 Ja och 199 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 40, punkt 2.)

Den, som vill, att Riksdagen, under förutsättning att behålla afkastningen af den staten tillhöriga, till landbruksinstitutet vid Ultuna anslagna fasta egendom varder till statsverket redovisad, må, med afslag å herr Tamms motion,

dels, med godkännande af det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 12 januari 1889 intagna förslaget till stat för nämnda landbruksinstitut äfvensom af de vilkor och förbehåll, som blifvit föreslagna för åtnjutande af deri upptagna löneförmåner, höja det å sjetta hufvudtiteln under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanärningar» uppförda anslag till Ultuna landbruksinstitut från 20,000 kronor till 47,000 kronor, eller med 27,000 kronor;

dels och medgifva,

att besparingar, som å det i nämnda stat till »institutets öfriga utgifter» uppförda belopp under ett år uppkomma, må användas till bestridande af utgifter under ett kommande år, samt

att Kongl. Maj:t må, under en tid af fem år, ega att vidtaga de ändringar i aflöningsstaten, som för genomförande af institutets förändrade organisation kunna erfordras, med vilkor att hvarken fastställda aflöningsbelopp eller aflöningsstatens slutsumma öfverskrides, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts förslag och herr Tamms motion, i hvad de afse genomförandet af de ifrågasatta, förändrade anordningarne med undervisningen vid Ultuna landbruksinstitut samt godkännande af stat för institutet jemte hvad i sammanhang med denna stat föreslagits, fastställt det under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanärningar» uppförda anslag till Ultuna landbruksinstitut att utgå med oförändradt belopp 20,000 kronor.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammararen ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 64 Ja och 152 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade

utfallit med.....	71 Ja och 60 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller	<u>64 Ja och 152 Nej,</u>
sammanräkningen visar.....	135 Ja och 212 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 40, punkt 3.)

Den, som vill, att Riksdagen må för år 1890 anslå å riksstatens sjetta hufvudtitel, till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik, 550,000 kronor, deraf till fortsättande af arbetena för Malmö stations utvidgning 250,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen å riksstatens sjetta hufvudtitel till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik anvisat 500,000 kronor, deraf till fortsättande af arbetena för Malmö stations utvidgning 250,000 kronor.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammarren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 77 Ja och 141 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade

utfallit med.....	87 Ja och 41 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller	<u>77 Ja och 141 Nej,</u>
sammanräkningen visar.....	164 Ja och 182 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 43.)

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, för anläggande af telefonledningar beviljar ett extra anslag af 750,000 kronor, att utgå under fem år, och deraf anvisar en femtedel eller 150,000 kronor för år 1890, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke af Riksdagen bifallits.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammararen ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 140 Ja ooh 73 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammararen samtidigt anstald, hade

utfallit med.....	58 Ja och	72 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammararens		
röster eller.....	140 Ja och	73 Nej,
sammanräkningen visar.....	198 Ja och	145 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

8:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 44, punkt 1.)

Den, som vill, att, på det vederbörande pensionärer i folkskolelärares pensionsinrättning, folkskolelärares enke- och pupillkassa samt lärarnes vid elementarläroverken enke- och pupillkassa må kunna få pensionerna kostnadsfritt sig tillsända, det såsom bidrag till folkskolelärares pensionering beviljade anslag, 357,427 kronor, höjes till 359,773 kronor, eller med 2,346 kronor, samt att af nämnda anslag må användas dels 1,000 kronor såsom misräkningspenningar åt den vid folkskolelärares pensionsinrättning anstälde kassör och bokhållare, dels 1,400 kronor till förhöjning af pensionsinrättningens anslag för extra biträden, renskrifning m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om höjning af det såsom bidrag till folkskolelärares pensionering beviljade anslag å 357,427 kronor, fastställt detta anslag till ett med 54 kronor minskadt belopp af 357,373 kronor.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammarren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 76 Ja och 138 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammarren samtidigt anställd, hade

utfallit med.....	87 Ja och	39 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarrens		
röster eller.....	76 Ja och	138 Nej,
sammanräkningen visar.....	163 Ja och	177 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

9:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 44, punkt 2.)

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, landskontoristen i Vesterbottens län *Georg Gustaf Lundmark* må från och med månaden näst efter den, under hvilken afsked från landskontoristtjensten honom beviljas, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att landskontoristen i Vesterbottens län *Georg Gustaf Lundmark* må från och med månaden näst efter den, under hvilken afsked från landskontoristtjensten varder honom beviljad, under sin återstående lifstid på allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 800 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammarren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 76 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammarren samtidigt anställd, hade

utfallit med.....	86 Ja och 36 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarrens röster eller.....	76 Ja och 133 Nej,
sammanräkningen visar.....	162 Ja och 169 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med Nejpropositionens innehåll.

10:de omröstningen.

(enligt statsutskottets memorial n:o 44. punkt 3).

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, landskontoristen i Hallands län *Anders Petter Hansson* må från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked från landskontoristtjensten honom beviljas, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till så stort belopp, att detta tillsammans med det understöd från civilstatens pensionsinrättning, hvartill han är berättigad, kommer att uppgå till 700 kronor, eller 475 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att landskontoristen i Hallands län *Anders Petter Hansson* må från och med månaden näst efter den, hvarunder afsked från landskontoristtjensten varder honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till så stort belopp, att detta tillsammans med det understöd från civilstatens pensionsinrättning, hvartill han är berättigad, kommer att uppgå till 600 kronor, eller 375 kronor årligen.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammararen ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seglarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 78 Ja och 131 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammararen samtidigt anstald, hade utfallit

med	88 Ja och 34 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammararens	
röster, eller	78 Ja och 131 Nej,
sanmanräkningen visar	166 Ja och 165 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

11:te omröstningen.

(enligt statsutskottets memorial n:o 44, punkt 4).

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, storskifteslandtmätaren i Kopparbergs län *Edvin Theofil Didrikson* må, dock med vilkor att rätt till pension såsom kommissionslandtmätare ej må honom tillkomma, från och med månaden näst efter den, hvarunder han, i följd deraf att hans befattning vid storskiftesverket blifver öfverflödig, erhåller afsked från nämnda verk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 2,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att storskifteslandtmätaren i Kopparbergs län *Edvin Theofil Didrikson* må, dock med vilkor att rätt till pension såsom kommissionslandtmätare ej må honom tillkomma, från och med månaden näst efter den, hvarunder han, i följd deraf att hans befattning vid storskiftesverket blifver öfverflödig, erhåller afsked från nämnda verk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årlig pension till belopp af 1,600 kronor.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 61 Ja och 149 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit

med.....	91 Ja och 36 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens	
röster, eller.....	61 Ja och 149 Nej,
sammanräkningen visar.....	152 Ja och 185 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

12:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 44, punkt 5).

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, förste aktuarien i statistiska centralbyrån, filosofie doktorn John August Constantin Hellstenius' enka *Hilda Sofia Charlotta Hellstenius*, född Carlson, må, så länge hon förblifver enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp af 400 kronor, att utgå från och men ingången af år 1889, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att förste aktuarien i statistiska centralbyrån, filosofie doktor John August Constantin Hellstenius' enka *Hilda Sofia Charlotta Hellstenius*, född Carlson, må, så länge hon förblifver enka, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp af 300 kronor, att utgå från och med ingången af år 1889.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 120 Ja och 91 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade

utfallit med.....	114 Ja och 10 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kammarens	
röster eller.....	<u>120 Ja och 91 Nej,</u>
sammanräkningen visar.....	234 Ja och 101 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

13:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 44, punkt 6).

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, materialvakten vid statens järnvägsbyggnader *Carl M. Carlsson* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han från anställning vid statens järnvägsbyggnader entledigas, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att materialvakten vid statens järnvägsbyggnader *Carl M. Carlsson* må från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigas från anställning vid statens järnvägsbyggnader, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 250 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af-lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kam-maren ingått, att voterings-sedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öpp-nande och uppräknig, och utföll omröstningen med 86 Ja och 123 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-maren samtidigt anstald, hade utfallit

med.....	96 Ja och 29 Nej,
hvidan, då dertill läggas Andra Kam-marens	
röster, eller.....	86 Ja och 123 Nej,
sammauräkningen visar.....	<u>182 Ja och 152 Nej;</u>

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

14:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 44, punkt 7).

Den, som vill, att förre stationsinspektoren *Klas Pontus Arnoldson* må från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension till belopp af 600 kronor, att utgå från och med ingången af år 1889, rösta:

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har statsutskottets hemställan om pension åt förre stationsinspektoren *Klas Pontus Arnoldson* blifvit af Riksdagen afslagen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel af lagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammarren ingått, att voteringsmedlemmarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu medlemmarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 143 Ja och 66 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyes ankomsten och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammarren samtidigt anställd, hade utfallit

med.....	35 Ja och	82 Nej,
hvaran, då dertill läggas Andra Kammarrens		
röster, eller.....	143 Ja och	66 Nej,
sammanräkningen visar.....	178 Ja och	148 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Herr statsrådet m. m. friherre *H. Palmstierna* aflemnade Kongl. Majts proposition till Riksdagen angående uppförande af ett kasernetablissemang i Jemtland för en artilleridivision.

Denna kongl. proposition begärdes på bordet och bordlades.

§ 5.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
lagutskottets utlåtanden n:is 43 och 44;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 27;
 Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtanden n:is
 28 och 29;
 och Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande
 n:o 30.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets nedannämnda utlåtanden och memorial:

n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *åttonde* hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet;

n:o 51, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från kronolägenheten Alnängarne i Örebro län; och

n:o 53, i anledning af Andra Kammarens återremiss af 13 § i statsutskottets utlåtande n:o 29, i fråga om statsrevisorernas berättelse angående granskning af statsverkets förvaltning år 1887.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>C. Anderson</i>	i Hamra	under 10 dagar	f. o. m. den 15	dennes
»	<i>J. Eliasson</i>	»	8	»	» 16 »
»	<i>C. W. Collander</i>	»	10	»	» 15 »
»	<i>P. Persson</i>	i Norrsund	»	8	» » 16 »
»	<i>Frih. W. von Schwerin</i>	»	8	»	» » 13 »
»	<i>P. Pehrson</i>	i Törneryd	»	12	» » 11 »
»	<i>P. Truedsson</i>	»	11	»	» » 15 »
»	<i>C. Johansson</i>	i Esset	»	12	» » 13 »
»	<i>L. G. v. Heijne Lilienberg</i>	»	10	»	» » 16 »

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 31, till fullmäktige i riksgäldskontoret i an-

ledning af inom Riksdagen väckt förslag om nedsättning i räntan å ett Oscarshamns stad beviljad statslån eller medgifvande af rätt för staden att efter tre månaders uppsägning återbetala den oguldna delen af lånet.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,7 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Fredagen den 12 april

kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 5 innevarande april förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 32, till Konungen, i anledning af inom Riksdagen väckt förslag om nedsättning i räntan å ett Oskarshamns stad beviljad statslån eller medgifvande af rätt för staden att efter tre månaders uppsägning återbetala den oguldna delen af lånet.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen, angående uppförande af ett kasernetablissemment i Jemtland för en artilleridivision, hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

§ 4.

Föredrogos men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 9, 51 och 52.

§ 5.

Föredrogos och lades till handlingarne statsutskottets memorial, n:o 53, i anledning af Andra Kammarens återremiss af 13 § i statsutskottets utlåtande n:o 29, i fråga om 1888 års statsrevisorers berättelse angående granskning af statsverkets förvaltning år 1887.

§ 6.

Uppå derom af herr talmannen gjord hemställan beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regle-

ringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras främst bland de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda, samt näst derefter, i den ordning de till kammaren inkommit, statsutskottets öfriga, tvenne gånger bordlagda utlåtanden och memorial.

§ 7.

Herr *P. Waldenström* från Gefle aflemnade en motion, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärders vidtagande för att från NewYork afhemta och till Sverige öfverföra John Ericsons lik.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 181, begärdes på bordet och bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>A. Larson</i> i Slättäng under 10 dagar fr. o. m. den 16 dennes,				
» <i>P. Svensson</i> i Brämhult	» 10	»	» 16	»
» <i>C. J. Bladh</i>	» 9	»	» 17	»
och hr <i>O. Jonsson</i> i Hof	» 9	»	» 15	»

§ 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden

lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af väckta motioner om ändring af de i förordningen angående fattigvården meddelade bestämmelser rörande hemortsrätt; och

särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet samt afgifna motioner i ämnet.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.